

mart 2024. godine

EVROPSKA SOCIJALNA POVELJA (REVIDIRANA)

Evropski komitet za socijalna prava

zaključci za 2023. godinu

BOSNA I HERCEGOVINA

Moguće su uredničke izmjene teksta.

Funkcija Evropskog komiteta za socijalna prava je odlučivanje o usklađenosti stanja u državama potpisnicama sa Evropskom socijalnom poveljom. U pogledu izvještaja država Komitet usvaja zaključke, a u pogledu kolektivnih žalbi, odluke.

Informacije o Povelji, Komitetu, izvještajima država, kao i Izjava o tumačenju člana 17. koji je Komitet usvojio u toku ciklusa nadzora mogu se naći u Općem uvodu svih zaključaka.

U skladu sa sistemom za podnošenje izvještaja koji je Odbor ministara usvojio na 1196. sjednici zamjenika ministara, održanoj 2. i 3. aprila 2014. godine, u izvještaju su se od predmetnih država potpisnica tražile sljedeće odredbe tematske grupe IV „Djeca, porodice i migranti“:

- pravo djece i mladih na zaštitu (član 7.),
- pravo zaposlenih žena na porodiljsku zaštitu (član 8.),
- pravo porodice na socijalnu, pravnu i ekonomsku zaštitu (član 16.),
- pravo majki i djece na socijalnu i ekonomsku zaštitu (član 17.),
- pravo radnika migranata i njihovih porodica na zaštitu i pomoć (član 19.),
- pravo radnika sa porodičnim obavezama na jednake mogućnosti i jednak tretman (član 27.),
- pravo na stanovanje (član 31.).

Referentni period obuhvata period od 01.01.2018. do 31.12.2021. godine.

Naredno poglavlje odnosi se na Bosnu i Hercegovinu, koja je revidiranu Evropsku socijalnu povelju ratificirala 07.10.2008. godine. Rok za dostavljanje 13. izvještaja bio je 31.12.2022. godine, a Bosna i Hercegovina izvještaj je dostavila 13.06.2023. godine.

Komitet podsjeća da je od Bosne i Hercegovine traženo da odgovori na određena ciljana pitanja postavljena u okviru različitih odredbi (pitanja su uključivala prilog dopisu, u kojem Komitet traži izvještaj o provođenju Povelje), zbog čega je posebnu pažnju posvetio tim aspektima. Komitet je također je ocijenio odgovore na prethodne zaključke o neusklađenosti, odgodi i usklađenosti do prijema informacija (Zaključci iz 2019. godine).

Pored toga, Komitet podsjeća da u okviru određenih odredbi nisu postavljena ciljana pitanja. Ako je Komitet u svom prethodnom zaključku (Zaključci iz 2019. godine) zaključio da je stanje usklađeno, u 2023. godini nije bilo ispitivanja stanja.

Bosna i Hercegovina nije prihvatila sljedeće odredbe iz gore navedene grupe: član 19. stav 1-12, član 27. stav 1-3, član 31. stav 1-3.

Zaključci koji se tiču Bosne i Hercegovine odnose se na 18 situacija i to:

- 5 zaključaka o usklađenosti: član 7. stav 4, član 7. stav 6-8, član 8. stav 3.
- 13 zaključaka o neusklađenosti: član 7. stav 1-3, član 7. stav 5, član 7. stav 9-10, član 8. stav 1-2, član 8. stav 4-5, 16, član 17. stav 1-2.

Zaključci i izvještaji dostupni su na stranici: www.coe.int/socialcharter.

Pravo djece i mladih na zaštitu

stav 1. – zabrana zapošljavanja djece mlađe od 15 godina

Komitet prima na znanje informacije iz izvještaja Bosne i Hercegovine.

Komitet podsjeća da je za potrebe ovog izvještaja od država traženo da prema potrebi odgovore na ciljana pitanja u odnosu na član 7. stav 1. Povelje, prethodne zaključke o neusklađenosti, odgodama i usklađenosti do prijema informacija (pogledati prilog dopisu u kojem Komitet traži izvještaj o provođenju Povelje u pogledu odredbi koje potpadaju pod tematsku grupu „Djeca, porodice i migranti“).

Komitet je konstatirao da je zakonodavstvo većeg broja država usklađeno sa članom 7. stav 1. Povelje u vezi sa minimalnom starosnom dobi za zaposlenje, ali ipak izražava zabrinutost za

Article 7 -

stanje u praksi. Postoje podaci koji ukazuju da u mnogim zemljama postoji značajan broj djece koja rade ilegalno, ali nema dovoljno zvaničnih podataka o obimu ovog problema. Dakle, Komitet je ciljanim pitanjima upućenim državama tražio informacije o mjerama koje vlasti poduzimaju (npr. inspekcije rada i socijalne službe) u cilju otkrivanja dječijeg rada, uključujući i djecu koja rade u sivoj ekonomiji. Također je tražio informacije o broju djece koja stvarno rade, kao i mjerama koje se poduzimaju kako bi se prepoznali i pratili sektori za koje postoji jaka sumnja da u njima ilegalno rade djeca.

U svom prethodnom zaključku (Zaključci iz 2019. godine), Komitet je konstatirao da stanje nije bilo u skladu sa članom 7. stav 1. Povelje iz razloga što nije utvrđeno da se zakoni kojima se zabranjuje zapošljavanje osoba mlađih od 15 godina efikasno provode. Komitet je tražio detaljne informacije o mjerama koje se poduzimaju u cilju otkrivanja slučajeva dječijeg rada kao i broja i prirode kršenja i izrečenih sankcija.

Prema izvještaju, pravni propisi u BiH zabranjuju zapošljavanje osoba mlađih od 18 godina. Konkretno, zakoni o radu u Federaciji BiH, Republici Srpskoj i Brčko Distriktu propisuju da se ugovor o radu ne može zaključiti sa osobom mlađom od 15 godina, niti se takva osoba može zaposliti za obavljanje bilo kakvih poslova. Međutim, dozvoljava da osoba starosti između 15 i 18 godina može zaključiti ugovor o radu, tj. biti zaposlena uz saglasnost pravnog zastupnika i pod uslovom da dostavi ljekarsko uvjerenje od ovlaštenog ljekara ili nadležne zdravstvene ustanove da posjeduje opću sposobnost za rad.

Komitet konstatira da upravni i inspekcijски nadzor (na državnom nivou) vezano za primjenu gore navedenih odredbi vrši Ministarstvo pravde BiH, kao i entitetski i kantonalni inspektori rada i inspektori rada u Brčko Distriktu. Dakle, inspektorati rada su uspostavljeni na svim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini. Inspektori rada dužni su a) uputiti poslodavce i radnike o najučinkovitijem načinu primjene pravnih propisa; b) obavještavati nadležne upravne organe o nedostacima koji nisu posebno utvrđeni postojećim pravnim propisima; c) saradivati sa drugim upravnim organima, poslodavcima i udruženjima poslodavaca i radnika.

U izvještaju se navodi da obzirom da nadležni inspektorati rada u referentnom periodu nisu evidentirali bilo kakve slučajeve, tačni podaci o broju i prirodi kršenja i sankcija u pogledu zapošljavanja djece mlađe od 15 godina ne postoje.

Komitet iz Direktnog zahtjeva (CEACR) (Odbor stručnjaka MOR-a za primjenu konvencija i preporuka) - usvojenog 2021. godine, objavljenog na 110. sjednici ILC-a (Međunarodne konferencije rada) (2022) u vezi sa Konvencijom 138 konstatira da inspektori rada Federalne uprave za inspekcijske poslove (FUZIP) nisu izricali sankcije za povrede člana 20. Zakona o radu FBiH.

Komitet još jednom konstatira da se u izvještaju ne navode konkretnije informacije o aktivnostima službi inspektorata rada na otkrivanju slučajeva zapošljavanja djece mlađe od 15 godina. Komitet podsjeća da efikasna zaštita prava garantiranih članom 7. stav 1. nije moguća isključivo zakonom; zakon se mora efikasno provoditi u praksi, a njegovu primjenu strogo nadzirati vlasti države. Komitet također konstatira da je CEACR (Odbor stručnjaka MOR-a za primjenu konvencija i preporuka) u svom Direktnom zahtjevu od vlade tražio da nastavi sa dostavljanjem statističkih podataka, uključujući o broju djece mlađe od minimalne starosne dobi angažirane u ekonomskim djelatnostima u FBiH, Republici Srpskoj i Brčko Distriktu.

Komitet smatra da, u nedostatku tih podataka, nema dokaza da se zabrana zapošljavanja djece mlađe od 15 godina garantira u praksi.

Zaključak

Komitet zaključuje da stanje u Bosni i Hercegovini nije u skladu sa članom 7. stav 1. Povelje na osnovu toga što zabrana zapošljavanja osoba mlađih od 15 godina nije garantirana u praksi.

stav 2. zabrana zapošljavanja osoba mlađih od 18 godina za rad na opasnim i nezdravim poslovima

Komitet prima na znanje informacije iz izvještaja Bosne i Hercegovine.

Komitet podsjeća da ciljana pitanja vezana za član 7. stav 2. Povelje nisu postavljena, te je dostavljanje informacija vezanih za ovu odredbu (pogledati prilog dopisa u kojem Komitet traži izvještaj o provođenju Povelje u pogledu odredbi koje se odnose na tematsku grupu „Djeca, porodice i migranti“) traženo samo od država u vezi sa kojima je donesen zaključak o neusklađenosti, odgodi ili usklađenosti do prijema informacija.

U svom prethodnom zaključku (Zaključci iz 2019. godine), Komitet konstatira da stanje u Bosni i Hercegovini nije u skladu sa članom 7. stav 2. Povelje, a po osnovu sljedećeg:

- U zakonima Federacije Bosne i Hercegovine (FBiH) i Brčko Distrikta nisu utvrđena opasna zanimanja niti se navodi lista opasnih poslova koje radnici mlađi od 18 godina ne smiju obavljati;
- Nije utvrđeno da se zakoni kojima se zabranjuje zapošljavanje osoba mlađih od 18 godina za rad na opasnim ili nezdravim poslovima efikasno provode.

Kada je riječ o prvom razlogu za neusklađenost, Komitet na osnovu izvještaja konstatira da zakon o radu oba entiteta (Federacija BiH i Republika Srpska), kao i Zakon o radu Brčko Distrikta propisuje da radnik mlađi od 18 godina ne može biti raspoređen na poslove na radnim mjestima za koja je utvrđeno da su radna mjesta povećanog rizika ili na naročito teške fizičke poslove ili radove koji se obavljaju pod zemljom ili vodom, kao ni druge poslove koje mogu predstavljati povećan rizik po život, zdravlje ili psihofizički razvoj. Popis poslova koji su potencijalno rizični za mlađe radnike mora biti izričito naveden u Aktu o procjeni rizika.

Komitet iz Opažanja (CEACR) – usvojenog 2021. godine, objavljenog na 110. sjednici ILC-a (2022.), Konvencije o najnižoj životnoj dobi, 1973 (broj 138) konstatira da podzakonski akt kojim se utvrđuju vrste poslova iz člana 57. Zakona o radu FBiH nije usvojen. Komitet konstatira da u Brčko Distriktu nije bilo promjena u vezi sa listom opasnih poslova koja je trebala biti utvrđena članom 75(1). novog Zakona o radu Brčko Distrikta, br. 34/19 iz 2019. godine. Dakle, Komitet konstatira da do promjene stanja u tom pogledu nije došlo, te ponavlja svoj prethodni nalaz o neusklađenosti.

Kada je riječ o drugom razlogu za neusklađenost, Komitet na osnovu izvještaja konstatira da su inspektorati rada na svim nivoima vlasti zaduženi za provođenje propisa kojima se zabranjuje zapošljavanje osoba mlađih od 18 godina na opasnim ili nezdravim poslovima. U periodu na koji se izvještaj odnosi, nadležni inspektorati rada nisu evidentirali bilo kakva kršenja gore navedenih propisa.

Komitet podsjeća da efikasnu zaštitu prava garantiranih članom 7. nije moguće osigurati samo zakonom; zakon se mora efikasno provoditi u praksi, a domaće vlasti vršiti strogi nadzor nad njegovim provođenjem. Obzirom na nepostojanje podataka o aktivnostima praćenja i nalazima inspektorata rada u pogledu zabrane zapošljavanja osoba mlađih od 18 godina na opasnim ili nezdravim poslovima, Komitet zaključuje da stanje u Bosni i Hercegovini nije u skladu sa članom 7. stav 2. Povelje iz razloga što se zakoni kojima se zabranjuje zapošljavanje osoba mlađih od 18 godina na opasnim ili nezdravim poslovima ne provode efikasno.

Zaključak

Komitet zaključuje da stanje u Bosni i Hercegovini nije u skladu sa članom 7. stav 2. Povelje, a na osnovu sljedećeg:

- Zakonima u Federaciji Bosne i Hercegovine (FBiH) i Brčko Distriktu nije utvrđena niti navedena lista opasnih poslova čije je obavljanje zabranjeno osobama mlađim od 18 godina;

član 7. – pravo djece i mladih na zaštitu

- Zakoni kojima se zabranjuje zapošljavanje osoba mlađih od 18 godina na opasnim ili nezdravim poslovima ne provode se na efikasan način.

stav 3. zabrana zapošljavanja djece koja podliježu obavezi pohađanja obaveznog obrazovanja

Komiteta prima na znanje informacije iz izvještaja Bosne i Hercegovine.

Komiteta podsjeća da ciljana pitanja vezana za član 7. stav 3. Povelje nisu postavljena, te je dostavljanje informacija vezanih za ovu odredbu (pogledati prilog dopisa u kojem Komitet traži izvještaj o provođenju Povelje u pogledu odredbi koje se odnose na tematsku grupu „Djeca, porodice i migranti“) traženo samo od država u vezi sa kojima je donesen zaključak o neusklađenosti, odgodi ili usklađenosti do prijema informacija.

U svom prethodnom zaključku (Zaključci iz 2019. godine), Komitet nalazi da stanje nije u skladu sa članom 7. stav 3. Povelje iz razloga što i dalje ne postoje podaci o aktivnostima praćenja i nalazima vlasti kao ni podaci kojima se dokazuje da djeca koja još uvijek podliježu pohađanju obaveznog obrazovanja ne obavljaju poslove koji im uskraćuju pune koristi obrazovanja.

Prema izvještaju, zakon u Bosni i Hercegovini propisuje da osnovno obrazovanje traje devet godina, te da je obavezno i besplatno za svu djecu starosti od 6 do 15 godina. U izvještaju se navodi da nadležni inspektorati rada nisu evidentirali slučajeve kršenja odredbi kojima se zabranjuje rad osobama mlađim od 15 godina. Dakle, ne postoje podaci o broju djece koja u isto vrijeme pohađaju školu i rade.

Komiteta također konstatira da osoba starosti od 15 do 18 godina može zaključiti ugovor o radu, tj. biti zaposlena, pod uslovom da postoji saglasnost zakonskog zastupnika i da posjeduje uvjerenje ovlaštenog ljekara ili nadležne zdravstvene ustanove o općoj sposobnosti za rad. Ta mogućnost ograničena je na poslove u udruženjima i fondacijama i one koji ne predstavljaju rizik po bezbjednost, zdravlje, moralnu dobrobit ili razvoj.

Komiteta podsjeća da se u skladu sa članom 7. stav 3 Povelje, u cilju osiguravanja efikasnog korištenja prava djeca i mladih na zaštitu, države potpisnice obavezuju da će zabraniti zapošljavanje osoba koje podliježu obavezi pohađanja obaveznog obrazovanja na poslovima koji im uskraćuju ostvarivanje pune koristi obrazovanja. Komitet konstatira da se u izvještaju ne navodi da li su otkriveni bilo kakvi slučajevi zapošljavanja djece iznad 15 godina starosti, a koja su još uvijek u obavezi pohađanja obrazovanja. Dakle, Komitet smatra da ne postoje dokazi da se zabrana zapošljavanja djece koja još uvijek podliježu obavezi pohađanja obaveznog obrazovanja garantira u praksi.

Zaključak

Komiteta zaključuje da stanje u Bosni i Hercegovini nije u skladu sa članom 7. stav 3. Povelje iz razloga što se zabrana zapošljavanja djece koja još uvijek podliježu obavezi pohađanja obaveznog obrazovanja ne garantira u praksi.

Član 7. – pravo djece i mladih na zaštitu

stav 4. – radno vrijeme

Komiteta prima na znanje informacije iz izvještaja Bosne i Hercegovine.

Komiteta podsjeća da nije bilo pitanja u vezi sa članom 7. stav 4. Povelje, te je dostavljanje informacija vezanih za ovu odredbu za tekući ciklus izvještaja (pogledati prilog dopisa u kojem Komitet traži izvještaj o provođenju Povelje u pogledu odredbi koje se odnose na tematsku grupu „Djeca, porodice i migranti“) traženo samo od država u vezi sa kojima je donesen zaključak o neusklađenosti, odgodi ili usklađenosti do prijema informacija.

član 7. – pravo djece i mladih na zaštitu

Komiteta podsjeća da u skladu sa članom 7. stav 4. radno vrijeme osoba mlađih od 18 godina treba biti ograničeno u skladu sa potrebama njihovog razvoja, a posebno sa potrebom za stručnim obrazovanjem.

U svom prethodnom zaključku Komitet je smatrao da stanje u Bosni i Hercegovini nije u skladu sa članom 7. stav 4. Povelje iz razloga što je u Brčko Distriktu ograničenje od 40 radnih sati sedmično za mlade radnike, ispod 16 godina starosti, predugo, te da nije utvrđeno da se propisi vezani za radno vrijeme mladih radnika, ispod 18 godina starosti, koji ne podliježu obavezi obaveznog pohađanja obrazovanja, efikasno provode (Zaključci iz 2019. godine).

U izvještaju se navodi da su zaštite za mlade radnike uspostavljene izmjenama i dopunama zakona o radu u Bosni i Hercegovini, kao i Brčko Distriktu. Navedene mjere uključuju maksimalno 35 radnih sati sedmično i zabranu prekovremenog rada za osobe starosti od 15 do 18 godina.

U izvještaju se dalje navodi da nadzor nad poštivanjem ovih odredbi važećih zakona o radu vrše nadležni inspekcijski organi na nivou entiteta, kao i u jedinicama lokalne samouprave. Konkretno, inspekcijski nadzor poštivanja Zakona o radu i propisima usvojenim za potrebe njegovog provođenja vrši inspektorat rada, a u dijelu koji se tiče prava, obaveza i odgovornosti zaposlenika u upravnim tijelima i jedinicama lokalne samouprave, upravni inspektorat. U periodu na koji se izvještaj odnosi nije bilo slučajeva povrede gore navedenih zakonskih odredbi. Zakoni o radu inače propisuju novčane kazne za poslodavce ukoliko se utvrdi da osoba mlađa od 18 godina radi prekovremeno.

Zaključak

Komiteta zaključuje da je stanje u Bosni i Hercegovini usklađeno sa članom 7. stav 4. Povelje.

stav 5. Pravična plata

Komiteta prima na znanje informacije iz izvještaja Bosne i Hercegovine.

Komiteta podsjeća da je u kontekstu ovog ciklusa monitoringa od država traženo da odgovore na ciljana pitanja za član 7. stav 5. Povelje, kao i, po potrebi, prethodne zaključke o neusklađenosti, odgodama ili usklađenosti do prijema informacija (pogledati prilog dopisa u kojem Komitet traži izvještaj o provođenju Povelje u pogledu odredbi koje se odnose na tematsku grupu „Djeca, porodice i migranti“).

U svom prethodnom zaključku Komitet je smatrao da stanje u Bosni i Hercegovini nije bilo u skladu sa članom 7. stav 5. Povelje iz razloga što minimalna plata mladih radnika nije bila pravična (Zaključci iz 2019. godine). Dakle, ocjena Komiteta odnosit će se na informacije navedene u izvještaju kao odgovor na zaključak o neusklađenosti, kao i na ciljana pitanja.

Pravična naknada za mlade radnike i pripravnike

Komiteta podsjeća da se „pravičan“ ili „odgovarajući“ karakter plate ocjenjuje poređenjem naknada za mlade radnike sa početnom platom ili minimalnom platom odraslih (starosti 18 godina i više) (Zaključci XI-1 (1991), Ujedinjeno Kraljevstvo).

U svom prethodnom zaključku (Zaključci iz 2019. godine), a obzirom da Bosna i Hercegovina nije prihvatila član 4. stav 1. Povelje, Komitet je napravio vlastitu ocjenu adekvatnosti plata mladih radnika u skladu sa članom 7. stav 5., uzimajući u obzir odnos između neto minimalne plate/najniže plate i neto prosječne plate. Komitet je konstatirao da je mjesečna minimalna plata odgovarala iznosu manjem od 50% prosječne plate u Federaciji Bosne i Hercegovine, što je prenisko da bi se osigurao dostojan životni standard. Dakle, Komitet je smatrao da pravo mladih radnika na pravičnu platu nije bilo garantirano jer je sama referentna plata (minimalna plata odraslih radnika) bila preniska da bi osigurala dostojan životni standard.

U izvještaju se navodi da u Federaciji BiH minimalna mjesečna plata iznosi 38,8% prosječne mjesečne plate (206 EUR u odnosu na 532 EUR). U Republici Srpskoj, minimalna mjesečna plata iznosi 52% u odnosu na prosječnu mjesečnu platu, dok za Brčko Distrikt nisu dostavljeni podaci.

Kada je riječ o pitanju da li su plate mladih radnika u istom nivou kao i plate odraslih, u izvještaju se dalje navodi da je pripravnik osoba sa završenim srednjoškolskim obrazovanjem ili višom školom u trajanju od dvije godine po završetku srednjoškolskog obrazovanja, koja po prvi put zasniva radni odnos u zanimanju i koja je u skladu sa zakonom dužna položiti stručni ispit ili treba posjedovati prethodno radno iskustvo u struci kako bi obavljala to zanimanje. Ugovor o radu sa pripravnikom zaključuje se na određeno vrijeme, a najduže godinu dana, osim ako je zakonom drugačije propisano. U toku pripravničkog rada, pripravniku pripada pravo na 70% plate utvrđene za poslove za koje se osposobljava. Poslodavac i pripravnik mogu ugovoriti i viši iznos plate. Komitet podsjeća na svoj prethodni zaključak da je u Republici Srpskoj plata mladih radnika u istom nivou kao plata odraslih.

Komiteta konstatira da mjesečna minimalna plata odgovara iznosu manjem od 50% prosječne plate u Federaciji Bosne i Hercegovine, što je prenisko da bi se osigurao dostojan standard života. Dakle, Komitet ponavlja svoj zaključak da pravo mladih radnika na pravičnu platu nije garantirano, obzirom da je i sama referentna plata (minimalna plata odraslih radnika) još uvijek preniska da bi se osigurao dostojan životni standard.

Kada je riječ o pripravnicima, pripravnik ima pravo na platu u visini od najmanje 80% bruto plate za poslove za koje je zaključio ugovor o radu, kao i na naknadu troškova i druge prihode u skladu sa Zakonom, kolektivnim ugovorom, općim aktom i ugovorom o radu. Komitet smatra da je u vezi sa ovom tačkom stanje u skladu sa članom 7. stav 5.

Pravična naknada za atipične poslove

Za ovaj krug monitoringa Komitet je tražio ažurirane informacije o neto minimalnim platama i naknadama koje se isplaćuju osobama mlađim od 18 godina. Konkretno, tražene su informacije o mjerama koje se poduzimaju kako bi se osiguralo da se mladim radnicima garantira pravična naknada i to:

i) za atipične poslove (rad na pola radnog vremena, privremeni rad, rad na određeno vrijeme, povremeni i sezonski rad, samozaposlene osobe, nezavisni radnici i radnici koje poslove obavljaju od kuće), ii) u ekonomiji honorarnih poslova ili ekonomiji platformi i iii) ugovorima bez garantiranog broja minimalnih radnih sati.

U izvještaju se ne navode informacije o ovim tačkama.

Zbog nedostavljanja navedenih informacija Komitet zaključuje da stanje u Bosni i Hercegovini nije u skladu sa članom 7. stav 5. Povelje. Komitet smatra da navedeno nedostavljanje informacija predstavlja povredu obaveza Bosne i Hercegovine da dostavlja izvještaje u skladu sa članom C Povelje.

Primjena

U kontekstu ovog ciklusa monitoringa, Komitet je tražio i informacije o mjerama koje se poduzimaju da bi se osigurala efikasna primjena prava mladih osoba na pravičnu platu (npr. putem inspektorata rada i sličnih organa za provođenje, sindikata).

U izvještaju se navodi da nadležna tijela ne prikupljaju informacije o tome da li osobe na stručnom osposobljavanju primaju naknadu za svoj rad, jer one za vrijeme angažmana ne primaju platu, nego, eventualno, novčanu naknadu koja se ne smatra platom, a koja je regulirana internim aktima poslodavca.

član 7. – pravo djece i mladih na zaštitu

Komiteta smatra da se pravo mladih osoba na pravičnu platu ne primjenjuje niti prati na efikasan način. Takvo stanje, u ovom pogledu, nije u skladu sa Poveljom.

Zaključak

Komiteta zaključuje da stanje u Bosni i Hercegovini nije u skladu sa članom 7. stav 5. Povelje iz sljedećih razloga:

- plate mladih radnika nisu pravične;
- pravo mladih na pravičnu platu ne primjenjuje se na efikasan način.

Zbog nedostavljanja informacija koje se navode u nastavku, Komiteta zaključuje da stanje u Bosni i Hercegovini nije u skladu sa članom 7. stav 5. Povelje, te smatra da nedostavljanje navedenih informacija predstavlja povredu obaveze Bosne i Hercegovine da dostavlja izvještaje u skladu sa članom C Povelje.

Informacije koje nisu dostavljene tiču se:

- mjera koje se poduzimaju kako bi se mladim radnicima osigurala pravična naknada u sljedećim kontekstima - za atipične poslove (rad na pola radnog vremena, privremeni rad, rad na određeno vrijeme, povremeni i sezonski rad, samozaposlene osobe, nezavisni radnici i radnici koje poslove obavljaju od kuće), u ekonomiji honorarnih poslova ili ekonomiji platformi i ugovorima bez garantiranog broja minimalnih radnih sati.

Stav 6. Uključivanje vremena provedenog na stručnom osposobljavanju u redovno radno vrijeme

Komiteta prima na znanje informacije iz izvještaja Bosne i Hercegovine.

Komiteta podsjeća da nije bilo pitanja u vezi sa članom 7. stav 6. Povelje, te je dostavljanje informacija vezanih za ovu odredbu za tekući ciklus izvještaja (pogledati prilog dopisa u kojem Komiteta traži izvještaj o provođenju Povelje u pogledu odredbi koje se odnose na tematsku grupu „Djeca, porodice i migranti“) traženo samo od država u vezi sa kojima je donesen prethodni zaključak o neusklađenosti, odgodi ili usklađenosti do prijema informacija.

Komiteta podsjeća da se prema članu 7. stav 6. vrijeme koje mladi provedu na stručnom osposobljavanju u toku redovnog radnog vremena mora tretirati kao dio radnog dana (Zaključci XV-2 (2001), Holandija). To osposobljavanje u principu se mora provoditi uz saglasnost poslodavca i biti vezano za posao mladog radnika. Zbog navedenog se za vrijeme osposobljavanja mora obezbijediti naknada kao i za redovno radno vrijeme i ne smije postojati obaveza nadoknađivanja vremena provedenog na osposobljavanju, što bi dovelo do povećanja ukupnog broja radnih sati (Zaključci V (1977), Izjava o tumačenju člana 7. stav 6.). To pravo važi i za obuku koju mladi prate uz saglasnost poslodavca, a koja je povezana sa obavljanjem posla, ali koju poslodavac nužno ne finansira.

U prethodnom zaključku Komiteta je smatrao da je stanje u Bosni i Hercegovini usklađeno sa Poveljom do prijema informacija o tome da li zakonodavni okvir u Brčko Distriktu predviđa da se vrijeme provedeno na osposobljavanju uz saglasnost poslodavca uključuje u redovno radno vrijeme uz osiguranu naknadu.

U izvještaju je potvrđeno da Zakon o radu Brčko Distrikta propisuje da za vrijeme osposobljavanja i stručnog usavršavanja radnik ima pravo na naknadu plate u visini pune plate.

Zaključak

Komiteta zaključuje da je stanje u Bosni i Hercegovini usklađeno sa članom 7. stav 6. Povelje.

član 7. – pravo djece i mladih na zaštitu

stav 7. plaćeni godišnji odmor

Komiteta prima na znanje informacije iz izvještaja Bosne i Hercegovine.

Komiteta podsjeća da nije bilo ciljanih pitanja u vezi sa članom 7. stav 7. Povelje, te je dostavljanje informacija vezanih za ovu odredbu za tekući ciklus izvještaja (pogledati prilog dopisa u kojem Komitet traži izvještaj o provođenju Povelje u pogledu odredbi koje se odnose na tematsku grupu „Djeca, porodice i migranti“) traženo samo od država u vezi sa kojima je donesen prethodni zaključak o neusklađenosti, odgodi ili usklađenosti do prijema informacija.

U svom prethodnom zaključku Komitet navodi da je stanje u Bosni i Hercegovini, do prijema traženih informacija, usklađeno sa članom 7. stav 7. Povelje (Zaključci iz 2019. godine).

Komiteta je tražio informacije o aktivnostima koje se tiču praćenja i nalaza inspektorata rada za period na koji se izvještaj odnosi, a u vezi sa plaćenim godišnjim odmorom za radnike mlađe od 18 godina, uključujući i prirodu i broj otkrivenih kršenja i sankcija primijenjenih u praksi. U izvještaju se navodi da, prema informacijama koje je dostavilo Ministarstvo rada i socijalne politike, inspektorati rada u entitetima i Brčko Distriktu u periodu na koji se izvještaj odnosi nisu otkrili bilo kakve povrede propisa o plaćenom godišnjem odmoru za radnike mlađe od 18 godina.

Zaključak

Komiteta zaključuje da je stanje u Bosni i Hercegovini usklađeno sa članom 7. stav 7. Povelje.

član 7. – pravo djece i mladih na zaštitu

-

stav 8. zabrana noćnog rada

Komitet prima na znanje informacije iz izvještaja Bosne i Hercegovine.

Komitet podsjeća da nije bilo ciljanih pitanja u vezi sa članom 7. stav 8. Povelje, te je dostavljanje informacija vezanih za ovu odredbu za tekući ciklus izvještaja (pogledati prilog dopisa u kojem Komitet traži izvještaj o provođenju Povelje u pogledu odredbi koje se odnose na tematsku grupu „Djeca, porodice i migranti“) traženo samo od država u vezi sa kojima je donesen prethodni zaključak o neusklađenosti, odgodi ili usklađenosti do prijema informacija. Komitet je svoj prethodni zaključak odgodio do prijema traženih informacija (Zaključci iz 2019. godine).

Komitet je tražio informacije o aktivnostima i nalazima inspektorata rada u oba entiteta i Brčko Distriktu za period na koji se izvještaj odnosi, a u vezi sa zabranom noćnog rada za radnike mlađe od 18 godina, uključujući i prirodu i broj otkrivenih povreda propisa vezanih za zabranu noćnog rada za radnike mlađe od 18 godina. U izvještaju se navodi da u referentnom periodu inspektorati rada na nivou entiteta i Brčko Distrikta nisu evidentirali bilo kakve povrede propisa vezanih za zabranu noćnog rada za radnike mlađe od 18 godina.

Zaključak

Komitet zaključuje da je stanje u Bosni i Hercegovini usklađeno sa članom 7. stav 8. Povelje.

član 7. – pravo djece i mladih na zaštitu

stav 9. redovni zdravstveni pregledi

Komiteta prima na znanje informacije iz izvještaja Bosne i Hercegovine.

Komiteta podsjeća da nije bilo ciljanih pitanja u vezi sa članom 7. stav 9. Povelje, te je dostavljanje informacija vezanih za ovu odredbu za tekući ciklus izvještaja (pogledati prilog dopisa u kojem Komitet traži izvještaj o provođenju Povelje u pogledu odredbi koje se odnose na tematsku grupu „Djeca, porodice i migranti“) traženo samo od država u vezi sa kojima je donesen prethodni zaključak o neusklađenosti, odgodi ili usklađenosti do prijema informacija.

U svom prethodnom zaključku Komitet je naveo da stanje u Bosni i Hercegovini nije u skladu sa članom 7. stav 9. Povelje iz razloga što zakoni u Brčko Distriktu ne predviđaju obavezne redovne zdravstvene preglede radnika mlađih od 18 godina zaposlenih u zanimanjima propisanim domaćim zakonima ili propisima (Zaključci iz 2019. godine).

U Izvještaju se navodi da u Brčko Distriktu nije bilo izmjena relevantnih zakonskih odredbi. Shodno tome, Komitet ponavlja svoj prethodni zaključaj o neusklađenosti.

Zaključak

Komiteta zaključuje da stanje u Bosni i Hercegovini nije u skladu sa članom 7. stav 9. Povelje, iz razloga što u Brčko Distriktu radnici mlađi od 18 godina zaposleni u zanimanjima propisanim domaćim zakonima ili propisima ne podliježu redovnim zdravstvenim kontrolama.

član 7 – pravo djece i mladih na zaštitu

stav 10. – posebna zaštita od fizičkih i moralnih opasnosti

Komiteta prima na znanje informacije iz izvještaja Bosne i Hercegovine.

Komiteta podsjeća da je za potrebe ovog izvještaja od država traženo da odgovore na ciljana pitanja vezano za član 7. stav 10. Povelje, kao i, prema potrebi, vezano za prethodne zaključke o neusklađenosti, odgodama ili usklađenosti do prijema informacija (pogledati prilog dopisa u kojem Komitet traži izvještaj o provođenju Povelje u pogledu odredbi koje se odnose na tematsku grupu „Djeca, porodice i migranti“).

U svom prethodnom zaključku Komitet navodi da stanje u Bosni i Hercegovini nije u skladu sa članom 7. stav 10. Povelje iz razloga što sva djela seksualnog iskorištavanja djece nisu kriminalizirana, te da nije utvrđeno da su poduzete adekvatne mjere za zaštitu djece od zloupotrebe informacionih tehnologija (Zaključci iz 2019. godine). Zbog navedenog, ocjena Komiteta odnosit će se na informacije koje vlada dostavi kao odgovor na zaključak o neusklađenosti i ciljana pitanja.

Zaštita od seksualnog iskorištavanja

Prethodno je Komitet smatrao da stanje u Bosni i Hercegovini nije u skladu sa članom 7. stav 10. Povelje iz razloga što sva djela seksualnog iskorištavanja nisu kriminalizirana (Zaključci iz 2019. godine).

Putem ciljanih pitanja Komitet je tražio informacije o mjerama koje su poduzimaju u cilju jačanja zaštite djece, uključujući djecu-migrante, djecu-izbjeglice i djecu-raseljene osobe, od seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja (naročito kao odgovor na rizike koje predstavlja pandemija Covid-19) u periodu na koji se izvještaj odnosi, uključujući informacije o učestalosti zlostavljanja i iskorištavanja.

U izvještaju se navodi da je u Federaciji Bosne i Hercegovine usvojen nacrt izmjena i dopuna Krivičnog zakona sa ciljanim izmjenama za potrebe primjene Konvencije Vijeća Evrope o sprječavanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici i Konvencije Vijeća Evrope o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja. U Republici Srpskoj Krivičnom zakonom su djela seksualnog zlostavljanja i seksualnog iskorištavanja djece kriminalizirana.

Zbog nedostavljanja traženih informacija o mjerama koje se poduzimaju u cilju jačanja zaštite djece, uključujući djecu - migrante, izbjeglice i raseljene osobe od seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja, Komitet zaključuje da stanje u Bosni i Hercegovini nije u skladu sa članom 7. stav 10. Povelje, te smatra da navedeno nedostavljanje informacija predstavlja povredu obaveze Bosne i Hercegovine da dostavlja izvještaje u skladu sa članom C Povelje.

Komiteta na osnovu drugih izvora (UNICEF-ova Analiza o položaju djece u Bosni i Hercegovini, mart 2020. godine) konstatira zabrinjavajuću neusklađenost odredbi Krivičnih zakona koje se odnose na opseg seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja djece.

Na osnovu dostavljenih informacija Komitet konstatira da, kako se čini, izmjena u cilju kriminalizacije svih djela seksualnog iskorištavanja djece nije bilo. U takvim okolnostima, Komitet ponavlja svoj zaključak o neusklađenosti iz razloga što nisu kriminalizirani svi oblici seksualnog iskorištavanja djece.

Zaštita od zloupotrebe informacionih tehnologija

Komiteta je prethodno smatrao da stanje u Bosni i Hercegovini nije bilo u skladu sa članom 7. stav 10. Povelje iz razloga što nije utvrđeno da su poduzete adekvatne mjere zaštite djece od zloupotrebe informacionih tehnologija. Također je traženo da se u narednom izvještaju navedu informacije o provođenju i rezultatima Akcionog plana za period 2015-2018. godine i svim novim akcionim planovima donesenim u ovom kontekstu, kao i o napretku na uspostavi

mehanizama za prikupljanje podataka o stanju prava djece u kontekstu zaštite od zloupotrebe informacionih tehnologija (Zaključci iz 2019. godine).

U ciljanom pitanju Komitet je tražio informacije o zaštiti djece od svih oblika nasilja, iskorištavanja i zlostavljanja u digitalnom okruženju, a naročito seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja i vrbovanja u seksualne svrhe (*grooming*).

U izvještaju se navodi da je u Federaciji Bosne i Hercegovine usvojen Strateški program za sigurnost djece u digitalnom okruženju i Akcioni plan borbe protiv nasilja nad djecom u digitalnom okruženju za period od 2021-2024. godine. U pogledu realizacije Akcionog plana za period 2015-2018. godine, u izvještaju se navodi da su usvojene smjernice za procjenu i utvrđivanje najboljih interesa djeteta.

U izvještaju se također navodi da sva relevantna ministarstva prikupljaju podatke u skladu sa svojim nadležnostima. Konkretno, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine trenutno razvija pokazatelje za prikupljanje podataka o pravima djece u skladu sa odredbama Konvencije UN-a o pravima djeteta, na osnovu kojih će se izraditi baza podataka. U Republici Srpskoj evidencije o pravima, korisnicima prava i uslugama vezanim za zaštitu djece vodi Javni fond za zaštitu djece.

Zbog nedostavljanja traženih informacija o zaštiti djece od vrbovanja kao i informacija kojima se dokazuje poduzimanje adekvatnih mjere na zaštitu djece od zloupotrebe informacionih tehnologija, Komitet zaključuje da stanje u Bosni i Hercegovini nije u skladu sa članom 7. stav 10. Povelje. Komitet smatra da navedeno nedostavljanje informacija predstavlja povredu obaveze Bosne i Hercegovine da dostavlja izvještaje u skladu sa članom C Povelje.

Zaštita od drugih oblika iskorištavanja

Komitet je prethodno tražio informacije o otkrivanju djece - žrtava trgovine ljudima i pomoći koja im se pruža, kao i informacije o mjerama koje se poduzimaju u cilju unaprjeđenja zaštite i pomoći djeci u osjetljivim situacijama, a posebno djeci koja žive na ulici i djeci izloženoj riziku dječijeg rada, uključujući i djecu u ruralnim područjima (Zaključci iz 2019. godine).

U izvještaju se navodi da je u periodu od 2016. do 2020. godine ukupan broj djece prepoznate kao žrtve trgovine ljudima iznosio 152, a u 2021. godini taj broj iznosio je 49. Većina žrtava iskorištavane su u svrhu prosjačenja, a adekvatna pomoć i zaštita pruženi su im u sigurnim kućama. Maloljetnici su također ostvarili koristi od pomoći u dnevnim centrima za brigu o djeci koja rade na ulici.

U izvještaju se dalje navodi da su u Strategiji za borbu protiv trgovine ljudima za period 2020-2023. godina i povezanom Akcionom planu usvojene mjere za organiziranje preventivnih aktivnosti kako što je realizacija kampanja podizanja svijesti javnosti o trgovini ljudima, prosjačenju i drugo.

Komitet iz drugih izvora (Izvještaj GRETA-e o evaluaciji, Treći krug evaluacije, GRETA(2022)06, 28.06.2022. godine) konstatira da vlasti u Bosni i Hercegovini rijetko na odgovarajući način reaguju na slučajeve dječijeg prosjačenja, a naročito ako se radi o romskoj zajednici, jer to smatraju „tradicionalnim načinom života Roma“. Dakle, ta djeca najčešće ne bi bila prepoznata kao žrtve trgovine ljudima, već bi se vraćala porodicama čak i onda kada su one uključene u njihovo iskorištavanje, pa bi, samim time, bila i dalje bila iskorištavana. Kao primjer pozitivne prakse GRETA navodi da je uniformirana policija u Brčko Distriktu osposobljena za prepoznavanje pokazatelja trgovine ljudima među djecom u situacijama na ulici, a socijalni radnici senzitivizirani za prepoznavanje relevantnih promjena u ponašanju među djecom.

Covid-19

U kontekstu pandemije Covid-19, Komitet je tražio informacije o uticaju pandemije na praćenje iskorištavanja i zlostavljanja djece, kao i mjerama koje se poduzimaju u cilju jačanja mehanizama za praćenje.

Komitet podsjeća da se članom 7. stav 10. Povelje garantira zaštita djece od seksualnog i drugog iskorištavanja kao i zaštita djece od zloupotrebe informacionih tehnologija i društvenih medija (u svrhe internetskog nasilja, dječije pornografije, vrbovanja, uznemiravanja, itd.), što je naročito važno u pogledu ubrzavanja digitalizacije i internetskih aktivnosti do kojih je pandemija dovela (Izjava o Covid-19 i socijalnim pravima, 24.03.2021. godine).

U izvještaju se ne navode tražene informacije.

Zaključak

Komitet zaključuje da stanje u Bosni i Hercegovini nije u skladu sa članom 7. stav 10. Povelje iz razloga što nisu kriminalizirani svi oblici iskorištavanja djece.

Zbog nedostavljanja informacija koje se navode u nastavku, Komitet zaključuje da stanje u Bosni i Hercegovini nije u skladu sa članom 7. stav 10. Povelje. Komitet smatra da navedeno nedostavljanje informacije predstavlja povredu obaveze Bosne i Hercegovine da dostavlja izvještaje u skladu sa članom C Povelje.

Lista pitanja/informacije koje nisu dostavljene:

- o mjerama koje se poduzimaju u cilju jačanja zaštite djece, uključujući djecu – migrante, izbjeglice i raseljene osobe - od seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja;
- o zaštiti djece od vrbovanja (grooming) i mjerama koje se poduzimaju u cilju njihove zaštite od zloupotrebe informacionih tehnologija.

član 8. – pravo zaposlenih žena na porodiljsku zaštitu

stav 1. – porodiljsko odsustvo

Komiteta prima na znanje informacije iz izvještaja Bosne i Hercegovine.

Komiteta podsjeća da u vezi sa članom 8. stav 1. Povelje nije bilo ciljanih pitanja, osim jednog pitanja vezanog za Covid-19. Zbog navedenog je dostavljanje informacija vezanih za ovu odredbu za tekući ciklus izvještaja (pogledati prilog dopisa u kojem Komitet traži izvještaj o provođenju Povelje u pogledu odredbi koje se odnose na tematsku grupu „Djeca, porodice i migranti“) traženo samo od država u vezi sa kojima je donesen prethodni zaključak o neusklađenosti, odgodi ili usklađenosti do prijema informacija.

U svojim prethodnim zaključcima (Zaključci iz 2019. godine), Komitet je smatrao da stanje u Bosni i Hercegovini nije u skladu sa članom 8. stav 1. Povelje iz razloga što su porodiljske naknade u nekim dijelovima zemlje neadekvatne.

Pravo na porodiljsko odsustvo

Komiteta je prethodno zaključio da je stanje u Bosni i Hercegovini u pogledu ove tačke usklađeno sa Poveljom. Zbog navedenog, u 2023. godini nije provedeno ispitivanje stanja, te Komitet ponavlja svoj prethodni zaključak.

Pravo na porodiljske naknade

U svom prethodnom zaključku Komitet je zaključio da stanje u Bosni i Hercegovini nije u skladu sa članom 8. stav 1. Povelje, iz razloga što u određenim dijelovima zemlje porodiljske naknade nisu adekvatne (Zaključci iz 2019. godine).

U izvještaju se navodi da u većini kantona propisi nisu usklađeni sa federalnim u pogledu pitanja osiguravanja propisanog minimuma osnovnih prava u oblasti zaštite porodica sa djecom. Zbog toga je Federalno ministarstvo rada i socijalne politike, u saradnji sa nadležnim kantonalnim ministarstvima, kao i stranim i domaćim nevladinim organizacijama, sačinilo Javnu politiku o zaštiti porodica sa djecom u Federaciji Bosne i Hercegovine, kao i Zakon o materijalnoj podršci porodicama sa djecom koji je podnesen na usvajanje Parlamentu Federacije Bosne i Hercegovine. Ovaj Zakon nalazi se u proceduri usvajanja u Domu naroda Parlamenta Federacije.

U Republici Srpskoj porodiljske naknade svim porodiljama odobravaju se u skladu sa Zakonom o radu i Zakonom o zaštiti djeteta. Kada je riječ o minimalnom iznosu porodiljskih naknada i prosječnom dohotku, Komitet uzima u obzir podatke vezane za neto minimalnu platu. U izvještaju se navodi da su porodiljske naknade iznosile 58,7% prosječne neto plate.

U Federaciji Bosne i Hercegovine porodiljske naknade utvrđuju se kao procenat plate ostvarene u prethodnih šest mjeseci prije rođenja djeteta, koji se procjenjuje na osnovu rasta plata u kantonu za taj period, a procenat se utvrđuje kantonalnim propisima. Prema brojkama koje se navode u izvještaju, u nekim kantonima iznos porodiljskih naknada pao je ispod 50% prosječne neto plate u tom kantonu (u Unsko-sanskom, Bosansko-podrinjskom, Srednjo-bosanskom, Hercegovačko-neretvanskom, Zapadno-hercegovačkom, Kantonu Sarajevo i Kantonu 10), te je, shodno tome, neadekvatan.

U Brčko Distriktu žena ima pravo na porodiljske naknade do iznosa prosječne plate koju je ostvarila u periodu od 12 mjeseci prije porodiljskog odsustva. Ukoliko nije ostvarila platu za svih 12 mjeseci, naknada plate jednaka je prosječnoj plati koju bi ostvarila da je radila na istom radnom mjestu kod istog poslodavca. Komitet konstatira da relevantne informacije o minimalnim iznosima porodiljskih naknada i prosječnom dohotku u Brčko Distriktu nisu navedene. U svjetlu dostavljenih informacija, Komitet smatra da stanje nije u skladu sa

Poveljom, obzirom da su minimalni nivoi porodijskih naknada u nekim kantonima u Federaciji Bosne i Hercegovine neadekvatni.

Zbog nedostavljanja informacija vezanih za minimalni iznos porodijskih naknada i prosječni dohodak u Brčko Distriktu, Komitet zaključuje da stanje u Bosni i Hercegovini nije u skladu sa članom 8. stav 1. Povelje, te smatra da nedostavljanje informacija predstavlja povredu obaveze Bosne i Hercegovine da dostavlja izvještaje u skladu sa članom C Povelje.

Covid-19

U kontekstu krize izazvane Covidom-19, Komitet je od svih država tražio da dostave informacije o tome da li je kriza koju je izazvao Covid-19 imala uticaja na pravo na plaćeno porodijsko odsustvo.

U izvještaju se ne navode konkretne informacije o krizi koju je izazvao Covid-19 i njenom uticaju na uslove za ostvarivanje prava ili iznos porodijskih naknada.

Zaključak

Komitet zaključuje da stanje u Bosni i Hercegovini nije u skladu sa članom 8. stav 1. Povelje iz razloga što je minimalni iznos porodijskih naknada u nekim kantonima Federacije Bosne i Hercegovine neadekvatan.

Zbog nedostavljanja informacija koje se navode u nastavku, Komitet zaključuje da stanje u Bosni i Hercegovini nije u skladu sa članom 8. stav 1. Povelje, te da nedostavljanje informacija predstavlja povredu obaveza Bosne i Hercegovine da dostavlja izvještaje u skladu sa članom C Povelje.

Podaci koji nisu dostavljeni:

- minimalni iznos porodijskih naknada i srednji dohodak u Brčko Distriktu.

pravo zaposlenih žena na porodijsku zaštitu

stav 2. – nezakonitost otkaza u toku porodijskog odsustva

Komitet prima na znanje informacije dostavljene u izvještaju Bosne i Hercegovine.

Komitet podsjeća da u vezi sa članom 8. stav 2. Povelje nije bilo ciljanih pitanja, osim jednog pitanja vezanog za Covid-19. Zbog navedenog je dostavljanje informacija vezanih za ovu odredbu za tekući ciklus izvještaja (pogledati prilog dopisa u kojem Komitet traži izvještaj o provođenju Povelje u pogledu odredbi koje se odnose na tematsku grupu „Djeca, porodice i migranti“) traženo samo od država u vezi sa kojima je donesen prethodni zaključak o neusklađenosti, odgodi ili usklađenosti do prijema informacija.

U svom prethodnom zaključku (Zaključci iz 2019. godine), Komitet je zaključio da stanje u Bosni i Hercegovini nije bilo u skladu sa članom 8. stav 2. Povelje, iz razloga što je naknada koja se u Brčko Distriktu dodjeljuje u slučaju nezakonitog otkaza za vrijeme trudnoće ili porodijskog odsustva nedovoljna.

Zabrana otkaza

Komitet je u svom prethodnom zaključku (Zaključci iz 2019. godine), u odnosu na **Brčko Distrikt**, tražio da se navedu okolnosti u kojima je ženi za vrijeme trudnoće ili porodijskog odsustva moguće dati otkaz.

U Izvještaju se navodi da Zakon o radu Brčko Distrikta propisuje da poslodavac ne može otkazati ugovor o radu za vrijeme trudnoće, porodijskog bolovanja ili porodijskog odsustva, te da se isti propis navodi i u Zakonu o državnoj službi u organima javne uprave Brčko Distrikta BiH.

član 8. – pravo zaposlenih žena na porodiljsku zaštitu

Naknada za nezakoniti otkaz

U svom prethodnom zaključku (Zaključci iz 2019. godine), Komitet je smatrao da je naknada koja se u **Brčko Distriktu** dodjeljuje u slučaju nezakonitog otkaza za vrijeme trudnoće ili porodiljskog odsustva nedovoljna.

U izvještaju se ne navode informacije o ovoj tački, te Komitet ponavlja svoj zaključak o neusklađenosti iz razloga neadekvatnosti naknade koja se dodjeljuje u slučaju nezakonitog otkaza za vrijeme trudnoće ili porodiljskog odsustva.

Covid-19

Komitet je tražio informacije o uticaju krize izazvane Covidom-19 na pravo na plaćeno porodiljsko odsustvo (a posebno da li sve zaposlene žene, kako u privatnom tako i u javnom sektoru, i u toku krize izazvane Covidom 19 i dalje primaju najmanje 70% svoje plate u toku cijelog perioda obaveznog porodiljskog odsustva).

U izvještaju se ne navode informacije o ovoj tački.

Zaključak

Komitet zaključuje da stanje u Bosni i Hercegovini nije u skladu sa članom 8. stav 2. Povelje iz razloga što naknada koja se u Brčko Distriktu dodjeljuje u slučaju nezakonitog otkaza u toku trudnoće ili porodiljskog odsustva nije adekvatna.

**član 8. -
pravo zaposlenih žena na porodijsku zaštitu**

stav 3. – slobodno vrijeme za dojilje

Komiteta prima na znanje informacije iz izvještaja Bosne i Hercegovine.

Komiteta podsjeća da nije bilo ciljanih pitanja u vezi sa članom 8. stav 3. Povelje. Zbog navedenog je dostavljanje informacija vezanih za ovu odredbu za tekući ciklus izvještaja (pogledati prilog dopisa u kojem Komitet traži izvještaj o provođenju Povelje u pogledu odredbi koje se odnose na tematsku grupu „Djeca, porodice i migranti“) traženo samo od država u vezi sa kojima je donesen prethodni zaključak o neusklađenosti, odgodi ili usklađenosti do prijema informacija.

U svom prethodnom zaključku Komitet je zaključio da je do prijema traženih informacija stanje u skladu sa članom 8. stav 3. Povelje (Zaključci iz 2019. godine). Ocjena Komiteta će se, zbog navedenog, odnositi na informacije koje vlada navede kao odgovor na prethodno postavljena pitanja.

U svom prethodnom zaključku (Zaključci iz 2019. godine), Komitet je tražio informaciju o tome da li se pravila o pauzama za dojilje primjenjuju na žene zaposlene u javnom sektoru na državnom nivou (Bosne i Hercegovine), u Federaciji Bosne i Hercegovine i Republici Srpskoj.

U izvještaju se potvrđuje da se pravila o plaćenim pauzama za dojilje jednako primjenjuju na žene zaposlene u javnom sektoru na državnom nivou (nivo Bosne i Hercegovine), u Federaciji Bosne i Hercegovine i Republici Srpskoj.

Zaključak

Komiteta zaključuje da je stanje u Bosni i Hercegovini u skladu sa članom 8. stav 3. Povelje.

**član 8. -
pravo zaposlenih žena na porodiljsku zaštitu**

stav 4. – reguliranje noćnog rada

Komitet prima na znanje informacije iz izvještaja Bosne i Hercegovine.

Komitet podsjeća da je za potrebe ovog izvještaja od država traženo da odgovore na ciljana pitanja u odnosu na član 8. stav 4. Povelje, kao i, prema potrebi, prethodne zaključke o neusklađenosti, odgodama i usklađenosti do prijema informacija (pogledati prilog dopisu u kojem Komitet traži izvještaj o provođenju Povelje u pogledu odredbi koje potpadaju pod tematsku grupu „Djeca, porodice i migranti“).

U svom prethodnom zaključku Komitet je zaključio da stanje nije u skladu sa članom 8. stav 4. Povelje iz razloga što noćni rad trudnica, porodilja i dojilja nije na adekvatan način reguliran u Brčko Distriktu. Zato će se ocjena Komiteta odnositi na informacije koje vlada dostavi kao odgovor na zaključak o neusklađenosti i na ciljano pitanje.

U svom ciljanom pitanju Komitet je tražio potvrdu da promjena radnih uslova ili preraspodjela na drugo radno mjesto ne dovode do gubitka plate, te da u slučaju izuzimanja od obaveze da rade zbog trudnoće i majčinstva žene imaju pravo na plaćeno odsustvo.

Komitet na osnovu izvještaja i prethodnih zaključaka konstatira da u Federaciji Bosne i Hercegovine trudnice od šestog mjeseca trudnoće, dvije godine nakon porođaja, ne mogu obavljati noćni rad. Žene mogu biti preraspoređene na drugo radno mjesto, uz njihovu saglasnost, bez gubitka plaće. Ukoliko preraspodjela na drugo radno mjesto nije moguća, zaposlenica ima pravo na plaćeno odsustvo, u skladu sa kolektivnim ugovorom i propisima o radu. Komitet razumije da naknada mora biti jednaka iznosu plate koju je zaposlenica prethodno primala.

Kada je riječ o Brčko Distriktu, u izvještaju se, bez dodatnih informacija, navodi samo da je noćni rad trudnicama zabranjen od šestog mjeseca trudnoće. Komitet, dakle, ponavlja svoj prethodni zaključak o navedenom.

Komitet je prethodno tražio dodatne informacije o stanju u Republici Srpskoj; o pravilima o prelasku na rad tokom dana (Zaključci iz 2019. godine). Kako se navodi u izvještaju, noćni rad je zabranjen trudnicama od šestog mjeseca trudnoće do navršene dvije godine starosti djeteta. Žene moraju biti preraspoređene na rad tokom dana, a ako to nije moguće, žena mora uzeti odsustvo. Žene koje su u obavezi da uzmu odsustvo primaju naknadu u jednakom iznosu kao i njihova prethodna plata. U izvještaju se potvrđuje da po završetku zaštićenog perioda žena ima pravo da se vrati na prethodno ili ekvivalentno radno mjesto.

Zaključak

Komitet zaključuje da stanje u Bosni i Hercegovini nije u skladu sa članom 8. stav 4. Povelje iz razloga što noćni rad trudnica, porodilja i dojilja nije adekvatno reguliran u Brčko Distriktu.

član 8. -

pravo zaposlenih žena na porodiljsku zaštitu

stav 5. – zabrana opasnog, nezdravog ili napornog rada

Komiteta prima na znanje informacije iz izvještaja Bosne i Hercegovine.

Komiteta podsjeća da je za potrebe ovog izvještaja od država traženo da odgovore na ciljana pitanja za član 8. stav 5. Povelje, kao i, po potrebi, prethodne zaključke o neusklađenosti, odgodama ili usklađenosti do prijema informacija (pogledati prilog dopisa u kojem Komitet traži izvještaj o provođenju Povelje u pogledu odredbi koje se odnose na tematsku grupu „Djeca, porodice i migranti“).

U svom prethodnom zaključku Komitet je zaključio da stanje nije u skladu sa članom 8. stav 5. Povelje (Zaključci iz 2019. godine) iz razloga što neadekvatnosti propisa o poslovima koji su opasni, nezdravi i naporni za trudnice, porodilje i dojilje. Zato će se ocjena Komiteta odnositi na informacije koje vlada navede kao odgovor na zaključak o neusklađenosti, kao i na ciljana pitanje.

U svom ciljanom pitanju Komitet je tražio informacije kojima se potvrđuje da promjena radnih uslova ili raspoređivanje na drugo radno mjesto ne dovode do gubitka plaće, kao i da žene po završetku perioda zaštite zadržavaju pravo na povratak na prethodno radno mjesto.

Prema izvještaju, u oba entiteta i Brčko Distriktu poslodavci moraju izvršiti procjenu rizika kako bi se osiguralo da je radno mjesto bezbjedno za trudnicu i majke djece starosti do godinu dana. Ukoliko eliminacija rizika nije moguća, žena se mora raspodijeliti na drugo radno mjesto, ili ukoliko to nije moguće, mora uzeti odsustvo sa posla. Za vrijeme odsustva primat će naknadu ekvivalentnu iznosu prethodne plate. Po završetku perioda zaštite žena ima pravo povratka na prethodno radno mjesto.

Komiteta je ranije tražio dostavljanje odgovora na pitanje da li su i na koji način naporni i opasni poslovi (posebno kada je riječ o rizicima povezanim za izloženošću ionizirajućem zračenju, visokim temperaturama, virusnim agensima i slično) zabranjeni ili strogo regulirani za trudnice, porodilje i dojilje u Federaciji Bosne i Hercegovine, te zaključio da stanje nije u skladu sa Poveljom. U Izvještaju se navode samo informacije o općoj obavezi poslodavca da izvrši procjenu rizika. Stoga, Komitet ponavlja svoj prethodni zaključak.

Zaključak

Komiteta zaključuje da stanje u Bosni i Hercegovini nije u skladu sa članom 8. stav 5. Povelje iz razloga neadekvatnosti propisa o poslovima koji su za trudnice, porodilje i dojilje opasni, nezdravi i naporni.

član 16. – pravo porodice na socijalnu, pravnu i ekonomsku zaštitu

Komitet prima na znanje informacije iz izvještaja Bosne i Hercegovine.

Na osnovu izvještaja konstatira da su na nivou države i nižim nivoima upravljanja, to jeste, Federaciji Bosne i Hercegovine, Republici Srpskoj i Brčko Distriktu, u primjeni različite odredbe.

Komitet podsjeća da je za potrebe ovog izvještaja od država traženo da odgovore na više ciljanih pitanja vezanih za član 16. Povelje, kao i, po potrebi, prethodne zaključke o neusklađenosti, odgodi ili usklađenosti do prijema informacija (pogledati prilog dopisa u kojem Komitet traži izvještaj o provođenju Povelje u pogledu odredbi koje se odnose na tematsku grupu „Djeca, porodice i migranti“).

U svom prethodnom zaključku (Zaključci iz 2019. godine), Komitet je ustanovio da stanje u Bosni i Hercegovini nije u skladu sa članom 16. Povelje iz sljedećih razloga:

- nije utvrđeno da je ženama, zakonom i u praksi, osigurana adekvatna zaštita od nasilja u porodici;
- za državljane drugih država potpisnica koji zakonito borave na teritoriji zemlje nije osiguran jednak tretman u pogledu porodičnih naknada zbog predugog propisanog perioda stalnog boravka u zemlji;
- nije utvrđeno postojanje adekvatne pravne zaštite za porodice kojima prijete deložacija.

Zbog navedenog, ocjena Komiteta bit će usmjerena na informacije koje se izvještaju navode kao odgovor na nalaz o neusklađenosti, te ciljana pitanja.

Pravna zaštita porodica

Prava i obaveze, rješavanje sporova

Nakon što je stanje smatrao usklađenim, Komitet je, u svom prethodnom zaključku (Zaključci iz 2019. godine), tražio ažurirane informacije o stanju u pogledu prava i obaveza bračnih drugova i rješavanja sporova, uključujući sporove koji se tiču djece.

U odgovoru u izvještaju navodi se da je u Federaciji Bosne i Hercegovine, rješavanje sporova između roditelja vezanih za starateljstvo, u skladu sa Porodičnim zakonom Federacije Bosne i Hercegovine, u nadležnosti suda.

Zbog nedostavljanja traženih informacija o stanju u pogledu prava i odgovornosti bračnih drugova, Komitet zaključuje da stanje u Bosni i Hercegovini nije u skladu sa članom 16. Povelje, te smatra da nedostavljanja informacija predstavlja povredu obaveze Bosne i Hercegovine da dostavlja izvještaje u skladu sa članom C Povelje.

Nasilje u porodici nad ženama

Komitet, kao prvo, konstatira da je Bosna i Hercegovina ratificirala Konvenciju Vijeća Evrope o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istambulska konvencija), koja je u Bosni i Hercegovini stupila na snagu u augustu 2014. godine.

U svom prethodnom zaključku (Zaključci iz 2019. godine), Komitet je smatrao da stanje nije u skladu sa članom 16. Povelje iz razloga što nije utvrđeno da je ženama, u zakonu i praksi, osigurana adekvatna zaštita od nasilja u porodici. Komitet je tražio potpune i ažurirane informacije o zaštiti žena od nasilja u porodici, a s obzirom na preporuke Komiteta Ujedinjenih nacija za ljudska prava (*United Nations Human Rights Committee* (UNHRC)) i Komiteta za ukidanje diskriminacije žena (*Committee on the Elimination of Discrimination against Women* (CEDAW)).

Pored toga, u ciljanom pitanju, Komitet je tražio ažurirane informacije o mjerama koje se poduzimaju u cilju smanjenja svih oblika nasilja u porodici nad ženama, uključujući i informacije o stopama učestalosti i osuđujućim presudama.

U odgovoru u izvještaju se navodi da je 2019. godine osnovan Odbor za praćenje provedbe i izvještavanje po Istambulskoj konvenciji i femicidu u Bosni i Hercegovini. Ovaj Odbor, između ostalog, analizira provedbu politika i mjera za sprječavanje i borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, ocjenjuje stanje provedbe Istambulske konvencije i daje preporuke o istom, analizira podatke o slučajevima ubistava žena i izdaje preporuke za dalje postupanje.

Komitet konstatira da žrtve nasilja u porodici ostvaruju koristi od pravne zaštite, pomoći i podrške; konkretno, imaju pravo na slobodan pristup svim službama za pomoć i podršku, njegu u skloništima i besplatne telefonske konsultacije putem SOS tipke.

Komitet na osnovu izvještaja konstatira da je u skladu sa Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici Federacije Bosne i Hercegovine (stupio na snagu 2013. godine) i Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici Republike Srpske (stupio na snagu 2012. godine), sa izmjenama i dopunama u periodu na koji se izvještaj odnosi, uspostavljena specijalizirana služba za podršku žrtvama u postupcima nasilja u porodici, preko „osobe od povjerenja“.

U izvještaju se također navodi da je mehanizam za prikupljanje statističkih podataka unaprijeđen na način da se statistički podaci o rodno zasnovanom nasilju i nasilju u porodici prikupljaju direktno od Visokog sudskog i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine. Ti podaci uključuju broj i pol počinitelja i žrtava, broj i vrstu izrečenih sankcija za krivična djela nasilja i broj i vrstu izrečenih mjera zaštite. Međutim, Komitet konstatira da izvještaj ne sadrži i brojeve za sve navedene elemente.

Komitet konstatira da je Ministarstvo rada i socijalne politike Federacije Bosne i Hercegovine u procesu izrade novog zakona u cilju, između ostalog, pružanja zaštite žrtvama nasilja u porodici (djece i odraslih), definirajući ih kao kategoriju korisnika socijalne zaštite, a skloništa kao institucije socijalne zaštite. Zakon o socijalnoj zaštiti Republike Srpske žrtve nasilja u porodici prepoznaje kao kategoriju koja ima pravo na socijalnu zaštitu, bez obzira na prihode ili profesionalni status.

Kada je riječ o centrima za socijalni rad u Republici Srpskoj, u izvještaju se navodi da oni u predmetima nasilja u porodici sarađuju sa policijom, dostavljajući informacije i dokumente potrebne za određeni slučaj nasilja u porodici. U izvještaju se također navodi da su nadležna ministarstva potpisala Opći protokol o postupanju u slučajevima nasilja u porodici, u cilju osiguranja međusobne saradnje svih institucija, ustanova i službi uključenih u sprječavanje i suzbijanje nasilja i stvaranja mehanizama za jedinstven i koordiniran odgovor na nasilje u porodici.

Komitet je primio na znanje određene aktivnosti i projekte iz oblasti ravnopravnosti polova i rodno zasnovanog nasilja koji su predstavljeni u izvještaju.

Socijalna i ekonomska zaštita porodica

Ustanove za brigu o djeci

U svom prethodnom zaključku (Zaključci iz 2019. godine), Komitet je tražio informacije o ustanovama za brigu o djeci, a posebno o ukupnom broju raspoloživih mjesta u odnosu na broj predškolske djece i njihovu raspoređenost u zemlji.

U odgovoru u izvještaju se navodi da potpun i ažuriran opis ustanova za brigu o djeci nije bilo moguće pribaviti. Komitet smatra da nedostavljanje traženih informacija predstavlja povredu obaveza Bosne i Hercegovine da dostavlja izvještaje u skladu sa članom C Povelje.

Porodični dodaci

Ravnopravan pristup porodičnim dodacima

U ciljanom pitanju Komitet je tražio odgovor da li je za državljane drugih država potpisnica koji zakonito borave u zemlji propisan uslov dužine boravka da bi ostvarili pravo na porodične dodatke.

U svojim prethodnim zaključcima (Zaključci iz 2019. i 2015. godine) Komitet je smatrao da stanje nije u skladu sa članom 16. Povelje iz razloga što zbog uslova dugog perioda boravka (5 godina) za državljane drugih država potpisnica koji zakonito borave na teritoriji zemlje nije osiguran ravnopravan tretman u pogledu porodičnih dodataka.

U odgovoru u izvještaju se navodi da u Brčko Distriktu pravo na porodične dodatke ostvaruju osobe koje bez prekida borave na teritoriji distrikta najmanje dvije godine prije datuma podnošenja zahtjeva. Međutim, u izvještaju se ne navode informacije o dužini boravka u Federaciji Bosne i Hercegovine i Republici Srpskoj. Zbog navedenog, Komitet smatra da se stanje nije promijenilo te ponavlja svoj prethodni zaključak o neusklađenosti po ovoj tački.

Iznos porodičnih dodataka

Komitet je među ciljanim pitanjima koja je otvorio tražio informacije o iznosima koji se isplaćuju na ime porodičnih dodataka kao i o srednjoj vrijednosti ekvivalentnog dohotka za period na koji se izvještaj odnosi, te da li porodične naknade ili dječiji doplatok podliježu provjeri materijalnog stanja, a ukoliko podliježu, informacije o procentu obuhvaćenih porodica.

Komitet ističe da porodični dodaci moraju biti takvi da značajnom broju porodica omogućavaju dovoljan dodatni prihod, a adekvatnost se ocjenjuje u odnosu na mjesečnu srednju vrijednost ekvivalentnog neto dohotka.

U svom prethodnom zaključku (Zaključci iz 2019. godine), Komitet je tražio informacije o iznosu naknada, prosječnom dohotku u svim entitetima i procentu porodica koje primaju tu vrstu naknade. U međuvremenu je odgodio donošenje stava po ovoj tački.

Federacija Bosne i Hercegovine: U odgovoru u izvještaju se navode uslovi za odobrenje porodičnih dodataka po kantonima. Komitet je primio na znanje da iznos porodičnih dodataka predstavlja paušalni iznos i varira od kantona do kantona, od 2,5% do 5% prosječne plate u kantonu. U nekim kantonima iznos porodični dodataka utvrđuje se odlukom kantonalne vlade. Komitet je primio na znanje broj korisnika porodičnih dodataka (porodice i djeca) i iznos za svaku godinu za period na koji se izvještaj odnosi. Međutim, konstatira se da se, prema izvještaju, u dva kantona porodični dodaci ne isplaćuju.

Republika Srpska: U izvještaju se navodi da su u periodu na koji se izvještaj odnosi, porodični dodaci isplaćivani za drugo, treće i četvrto dijete u porodici, u zavisnosti od materijalnog stanja porodice, redoslijeda rođenja i dobi djece. Također se navodi da određene kategorije djece imaju pravo na porodične dodatke, bez obzira na finansijsko stanje porodice. Komitet na osnovu podataka MISSCEO-a konstatira da je u 2020. godini porodični dodatak iznosio 40,5 KM (21 EUR prema deviznom kursu na dan 21.12.2020. godine) za drugo i četvrto dijete (prema izvještaju, 9% minimalne plate), 81 KM (41 EUR) za treće dijete (prema izvještaju, 18% minimalne plate), i 103,5 KM (53 EUR) za specifične kategorije djece (prema izvještaju, 23% minimalne plate).

Komitet je na osnovu izvještaja konstatirao da je u 2021. godini prosječna bruto mjesečna plata plaćenih zaposlenika iznosila 1.546 KM (791 EUR), dok je neto plata iznosila 1.004 KM (513 EUR).

Distrikt Brčko: U izvještaju se navodi da porodični dodatak predstavlja 10% prosječne plate. Djeca bez roditelja ili sa samo jednim roditeljem, porodice sa djetetom sa fizičkim ili mentalnim

teškoćama u razvoju i porodice u kojima jedan ili oba roditelja imaju invaliditet kategorije I do VI (uključujući i tu kategoriju), te samohrani roditelji, imaju pravo na porodični dodatak uvećan za 50% i bez provjere materijalnog stanja.

Komitet konstatira da se u izvještaju ne navodi ni procent porodica koje primaju porodični dodatak (Republika Srpska i Brčko Distrikt) niti srednja vrijednost ekvivalentnog dohotka za period na koji se izvještaj odnosi. Komitet smatra da nedostavljanje navedenih informacija predstavlja povredu obaveza Bosne i Hercegovine da dostavlja izvještaje u skladu sa članom C Povelje.

U svjetlu svih informacija kojima raspolaže, Komitet smatra da ovakvo stanje nije u skladu sa članom 16. Povelje iz razloga što za značajan broj porodica porodični dodatak ne predstavlja adekvatan dodatak na dohodak.

Mjere koje se poduzimaju u korist ugroženih porodica

U svom prethodnom zaključku (Zaključci iz 2019. godine), Komitet je ponovio svoje ranije postavljeno pitanje o sredstvima koja se primjenjuju u cilju osiguranja ekonomske zaštite romskih i drugih ugroženih porodica, kao što su porodice samohranih roditelja.

U izvještaju se navodi samo opći pregled pravnog okvira i kategorija korisnika socijalne zaštite u Federaciji Bosne i Hercegovine i Brčko Distriktu, ali se ne navodi koje su mjere poduzete u cilju osiguranja ekonomske zaštite romskih porodica i drugih ugroženih porodica, kao što su porodice samohranih roditelja.

Zbog nedostavljanja traženih informacija, Komitet zaključuje da stanje u Bosni i Hercegovini nije u skladu sa članom 16. Povelje, te smatra da nedostavljanje navedenih informacija predstavlja povredu obaveze Bosne i Hercegovine da dostavlja izvještaje u skladu sa članom C Povelje.

Među ciljanim pitanjima koja je otvorio, Komitet je postavio pitanje o mjerama koje su poduzete kako bi se osiguralo da ugrožene porodice mogu ostvariti svoje energetske potrebe, a kako bi se osiguralo njihovo pravo na adekvatan smještaj (što uključuje i pristup osnovnim uslugama).

Zbog nedostavljanja traženih informacija, Komitet zaključuje da stanje u Bosni i Hercegovini nije u skladu sa članom 16. Povelje, te smatra da nedostavljanje navedenih informacija predstavlja povredu obaveze Bosne i Hercegovine da dostavlja izvještaje u skladu sa članom C Povelje.

U ciljanom pitanju Komitet je tražio informacije o tome da li bi u slučajevima gdje su u toku pandemije Covid-19 poduzete specifične privremene mjere finansijske podrške one bile nastavljene ili se očekivalo da će biti nastavljane ili ukinute, te, ukoliko su ukinute, kakve su se posljedice po ugrožene porodice očekivale.

U izvještaju se tražene informacije ne navode.

Stambeno zbrinjavanje porodica

U svom prethodnom zaključku (Zaključci iz 2019. godine), Komitet je tražio da se u narednom izvještaju navede da li se u Republici Srpskoj porodicama nude drugi oblici pomoći kod stambenog zbrinjavanja, naročito za najugroženije porodice. U tom pogledu konstatirao je da je u skorije vrijeme usvojen zakon o socijalnom stanovanju (juli 2019. godine, izvan perioda na koji se izvještaj odnosi: pogledati: Evropska mreža za socijalnu politiku (ESPN), „Nacionalne strategije za suzbijanje beskućništva i isključenosti u pogledu stanovanja: Bosna i Hercegovina, 2019. str.10). Zbog navedenog Komitet je tražio da se putem izvještaja obavijesti o mjerama koje ovaj zakon predviđa za porodice, kao i njihovom provođenju.

U svom prethodnom zaključku (Zaključci iz 2019. godine), Komitet je također tražio informacije o politikama stambenog zbrinjavanja i podršci u stambenom zbrinjavanju dostupnoj u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Pored toga, u ciljanom pitanju Komitet je od država potpisnica koje nisu prihvatile član 31. Povelje tražio da dostave ažurirane informacije o dostupnosti adekvatnog i povoljnog smještaja za porodice.

U izvještaju se navodi da u Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine, smještaj porodica iz oblasti povećanog rizika od poplava i klizišta koordinira i provodi Vlada Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine i da se u skladu sa potrebama porodica koriste alternativna ili druga raspoloživa rješenja.

Međutim, u izvještaju se ne navodi da li su u Republici Srpskoj kod stambenog zbrinjavanja, naročito najugroženijih porodica, dostupni drugi oblici pomoći, niti se govori o pitanju politika stambenog zbrinjavanja i podrške stambenom zbrinjavanju za porodice u Federaciji Bosne i Hercegovine. Odgovor se odnosi samo na Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine. U izvještaju se ne navode ni informacije o mjerama koje gore navedeni zakon predviđa za porodice, niti o njihovoj provedbi. Zbog nedostavljanja traženih informacija, Komitet zaključuje da stanje u Bosni i Hercegovini nije u skladu sa članom 16. Povelje, te smatra da nedostavljanje navedenih informacija predstavlja povredu obaveze Bosne i Hercegovine da dostavlja izvještaje u skladu sa članom C Povelje.

U svom prethodnom zaključku (Zaključci iz 2019. godine), Komitet je konstatirao da prema izvještaju ESPN-a, u oblastima vrlo visokog rizika od poplava živi oko 283.777 stanovnika, a klizišta oko 260.731 stanovnika. U svjetlu navedenog podatka, Komitet je tražio informaciju o načinu kako vlasti prate i osiguravaju odgovarajući smještaj porodica koje žive u tim područjima.

Zbog nedostavljanja traženih informacija, Komitet zaključuje da stanje u Bosni i Hercegovini nije u skladu sa članom 16. Povelje, te smatra da nedostavljanje navedenih informacija predstavlja povredu obaveze Bosne i Hercegovine da dostavlja izvještaje u skladu sa članom C Povelje.

U svojim prethodnim zaključcima (Zaključci iz 2015. i 2019. godine), Komitet je tražio informacije o pravnoj zaštiti osoba pod prijetnjom deložacije, o pitanjima vezanim za obavezu konsultiranja predmetnih osoba, obavezu dostavljanja obavijesti o datumu deložacije u razumnom roku, pristupu pravosudnim pravnim lijekovima i pravnoj pomoći i nadoknadi u slučaju nezakonite deložacije. Obzirom da u prethodnom izvještaju nisu navedene relevantne informacije, Komitet je ponovio sva svoja pitanja o gore navedenim tačkama i smatrao da nije utvrđeno da porodice kojima prijeti deložacija uživaju dovoljnu pravnu zaštitu.

U izvještaju se navodi da se deložacija porodica koje alternativni smještaj koriste bez osnove vrši u skladu sa Zakonom o vraćanju napuštene imovine i Zakonu o upravnom postupku Brčko Distrikta. Također se navodi da u distriktu postoji šest jedinica za alternativni smještaj koje pripadaju distriktu i kojima upravlja Odjel za raseljene osobe, izbjeglice i stambena pitanja i Odjel za zdravstvo – Pododjel za socijalnu skrb, kao i da nadležni upravni organi kontaktiraju stranke i obavještavaju ih o planiranim deložacijama, te da se u upravnim aktima kojima se nalaže deložacija ostavlja razuman rok za izvršenje.

Međutim, u izvještaju se ne govori o pitanjima pristupa pravosudnim pravnim lijekovima i pravnoj pomoći i pravnoj zaštiti u slučajevima nezakonite deložacije, kao ni pitanju adekvatne pravne zaštite porodica pod prijetnjom deložacije, niti da li u slučaju nezakonite deložacije strana nad kojom se vrši deložacija ima pravo na nadoknadu. Zbog nedostavljanja informacija Komitet zaključuje da stanje u Bosni i Hercegovini nije u skladu sa članom 16. Povelje, te da nedostavljanje navedenih informacija predstavlja povredu obaveze Bosne i Hercegovine da dostavlja izvještaje u skladu sa članom C Povelje.

U svom prethodnom zaključku (Zaključci iz 2019. godine), Komitet je podsjetio na segregaciju i diskriminaciju sa kojom se romske porodice susreću u brojnim oblastima. Zbog toga je Komitet tražio da se i u narednom izvještaju dostave informacije o mjerama koje se poduzimaju na poboljšanju uslova stanovanja za romske porodice, te da li se za te potrebe dodjeljuju dovoljna sredstva. Komitet je u međuvremenu, do dostavljanja traženih informacija, zadržao svoj stav po ovom pitanju.

Prema izvještaju, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine dodijelilo je u svom godišnjem budžetu sredstva za stambeno zbrinjavanje Roma i objavilo javni poziv za projekte za stambeno zbrinjavanje Roma. U izvještaju se navodi da je u 2018. godini izgrađena 21 stambena zgrada za stambeno zbrinjavanje Roma, dok ih je 20 obnovljeno. U 2020. godini obnovljene su 24 stambene zgrade, izgrađene 2 stambene jedinice, a 555 korisnika ostvarilo je korist od infrastrukturnih projekata za Rome. U Brčko Distriktu u 2020. i 2021. godini izgrađeno je i renovirano 11 stambenih jedinica za romske porodice. U Izvještaju se također navodi da je Bosna i Hercegovina garantira sredstva potrebna za provođenje akcionog plana za Rome u oblastima zapošljavanja, stambenog zbrinjavanja i zdravstvene zaštite.

U svom prethodnom zaključku (Zaključci iz 2019. godine), Komitet je tražio da se u sljedećem izvještaju navedu mjere koje se poduzimaju i cilju osiguravanja adekvatnog smještaja za izbjegličke i migrantske porodice, uključujući i tražitelje azila.

Prema izvještaju, Vlada Bosne i Hercegovine uspostavila je pravni i institucionalni okvir za smještaj tražitelja azila u zemlji. U izvještaju se navodi da se u Delijašu, općina Trnovo, nalazi centar za tražitelje azila, kao i posebna služba za porodice sa djecom u centru za zadržavanje. U izvještaju se navodi da je postojeći smještajni kapacitet dovoljan za prihvatanje tražitelja azila, obzirom da su u skladu sa podacima Međunarodne organizacije za migracije na dan 14.04.2022. godine u prihvatnim centrima u Bosni i Hercegovini bila zauzeta samo 1.842 od 5.280 raspoloživih mjesta.

Zaključak

Komitet zaključuje da stanje u Bosni i Hercegovini nije u skladu sa članom 16. Povelje iz razloga što:

- zbog uslova dugotrajnog boravka, nije osiguran jednak tretman državljana drugih država potpisnica u vezi sa plaćanjem porodičnog dodatka;
- za značajan broj porodica porodični dodatak nije dovoljan dodatak dohotku.

Zbog nedostavljanja informacija koje se navode u nastavku, Komitet zaključuje da stanje u Bosni i Hercegovini nije u skladu sa članom 16. Povelje, te smatra da nedostavljanje traženih informacija predstavlja povredu obaveze Bosne i Hercegovine da dostavlja izvještaje u skladu sa članom C Povelje.

Informacije koje nisu dostavljene:

- prava i obaveze bračnih drugova;
- ustanove za staranje o djeci (ukupan broj raspoloživih mjesta u odnosu na broj predškolske djece i njihova raspoređenost u zemlji);
- mjere usvojene u cilju zaštite ugroženih porodica, kao što su porodice samohranih roditelja i romske porodice;
- mjere koje se poduzimaju kako bi se osiguralo da ugrožene porodice mogu ostvariti svoje energetske potrebe;
- ostali oblici pomoći kod stambenog zbrinjavanja porodica, naročito najugroženijih porodica u Republici Srpskoj;
- mjere koje Zakon o socijalnom stanovanju predviđa za porodice, te njihovo provođenje;
- stambene politike i pomoć kod stambenog zbrinjavanja za porodice u Federaciji Bosne i Hercegovine;

- način na koji vlasti prate i osiguravaju odgovarajući smještaj porodica koje borave u šest alternativnih smještaja u Brčko Distriktu;
- pristup pravnim lijekovima i pomoć i pravna zaštita u slučaju nezakonite deložacije;
- adekvatna pravna zaštita porodica kojima prijeti deložacija;
- naknada u slučaju nezakonite deložacije.

član 17. – pravo djece i mladih na socijalnu, pravnu i ekonomsku zaštitu
stav 1. – pomoć, obrazovanje i obuka

Komiteta prima na znanje informacije iz izvještaja Bosne i Hercegovine.

Komiteta podsjeća da je za potrebe ovog izvještaja od država traženo da odgovore na ciljana pitanja za član 17. stav 1. Povelje, kao i, po potrebi, prethodne zaključne o neusklađenosti, odgodama ili usklađenosti do prijema informacija (pogledati prilog dopisa u kojem Komitet traži izvještaj o provođenju Povelje u pogledu odredbi koje se odnose na tematsku grupu „Djeca, porodice i migranti.”).

Komiteta također podsjeća da je u Općem uvodu u Zaključke iz 2019. godine postavio opća pitanja u okviru člana 17. stav 1. i od država tražio da u narednom izvještaju dostave informacije o mjerama poduzetim u cilju smanjenja apatridije; omogućavanja upisa u matičnu knjigu rođenih, posebno za ugrožene grupe, kao što su Romi, tražitelji azila i djeca u neregularnoj migrantskoj situaciji; smanjenju siromaštva djece; borbe protiv diskriminacije i promoviranja jednakih mogućnosti za djecu iz posebno ugroženih grupa; te o mjeri u kojoj je osigurano učešće djece u radu usmjerenom na borbu protiv siromaštva djece i socijalne isključenosti.

U svom prethodnom zaključku Komitet je zaključio da stanje u Bosni i Hercegovini nije u skladu sa članom 17. stav 1. Povelje iz razloga što svi oblici fizičkog kažnjavanja nisu bili zabranjeni u svim okruženjima u Federaciji Bosne i Hercegovine i Brčko Distriktu (Zaključci iz 2019. godine). Zato će se ocjena Komiteta odnositi na informacije koje vlada dostavi kao odgovor na zaključak o neusklađenosti, ciljana pitanja i opća pitanja.

Pravni status djeteta

Komiteta je prethodno tražio informacije o obimu prava djeteta na saznanje porijekla u Republici Srpskoj i načinu kako se to pravo može ograničiti (Zaključci iz 2019. godine).

U općim pitanjima, Komitet je tražio informacije o mjerama koje država poduzima u cilju smanjenja apatridije (npr. osiguravanje identificiranja svakog djeteta-migranta bez državljanstva, pojednostavljivanje procedura za osiguravanje sticanja državljanstva, te poduzimanje mjera na identificiranju djece koja nisu upisana u matičnu knjigu rođenih). Također je tražio informacije o mjerama koje država poduzima kako bi se osigurao upis u matičnu knjigu rođenih, posebno za ugrožene grupe, kao što su Romi, tražitelji azila i djeca u neregularnoj migrantskoj situaciji.

Zbog nedostavljanja traženih informacija o obimu prava djeteta na saznanje porijekla u Republici Srpskoj i kako se to pravo može ograničiti, Komitet zaključuje da stanje u Bosni i Hercegovini nije u skladu sa članom 17. stav 1. Povelje, te smatra da nedostavljanje traženih informacija predstavlja povredu obaveze Bosne i Hercegovine da dostavlja izvještaje u skladu sa članom C Povelje.

U odgovoru na opća pitanja u izvještaju se navode uslovi po kojima dijete može steći bosansko-hercegovačko državljanstvo. Također se navodi da svako dijete ima pravo na upis u matične evidencije i posjedovanje dokumenata. Postoje propisi koji uređuju upis u matične evidencije djece rođene u zdravstvenim ustanovama i izvan njih. Također postoje i procedure za utvrđivanje datuma i mjesta rođenja osoba koje nisu evidentirane u matičnoj knjizi rođenih i koje ne mogu dokazati mjesto i datum rođenja. Zbog visokog priliva migranata poduzimaju se mjere na omogućavanju prijavljivanja djece roditelja bez dokumenata koja su rođena u Bosni i Hercegovini.

Zaštita od lošeg postupanja i zlostavljanja

Komiteta je prethodno zaključio da stanje u Bosni i Hercegovini nije u skladu sa članom 17. stav 1. Povelje iz razloga što svi oblici fizičkog kažnjavanja nisu bili zabranjeni u svim okruženjima u Federaciji Bosne i Hercegovine i Brčko Distriktu, te tražio informacije o tome da li je fizičko kažnjavanje zabranjeno u ustanovama za staranje o djeci u svim entitetima (Zaključci iz 2019. godine).

U izvještaju se ne navode informacije koje predstavljaju odgovor na zaključak o neusklađenosti. Komitet na osnovu drugih izvora (Globalna inicijativa za ukidanje svakog fizičkog kažnjavanja djece, izvještaj za Bosnu i Hercegovinu, ažuriran u junu 2020. godine) konstatira da je potrebno poduzeti dodatne aktivnosti kako bi se ostvarila zabrana fizičkog kažnjavanja koja je i dalje potrebna kod kuće, u okruženjima koja predstavljaju alternativnu brigu od djeci i centrima za dnevni boravak u Federaciji Bosne i Hercegovine i Brčko Distriktu.

Komiteta ponavlja da stanje u Bosni i Hercegovini nije u skladu sa članom 17. stav 1. Povelje iz razloga što svi oblici fizičkog kažnjavanja nisu zabranjeni u svim okruženjima u Federaciji Bosne i Hercegovine i Brčko Distriktu.

Siromaštvo djece

U općim pitanjima Komitet je tražio informaciju o mjerama za smanjenje siromaštva djece (uključujući nenovčane mjere kao što je osiguravanje pristupa kvalitetnim i pristupačnim uslugama u oblasti zdravstva, obrazovanja, stambenog zbrinjavanja itd.); borbu protiv diskriminacije i promoviranje jednakih mogućnosti za djecu iz posebno ugroženih grupa, kao što su nacionalne manjine, romska djeca, djeca sa invaliditetom i djeca pod državnom skrbi.

U izvještaju se navodi da se poduzimaju mjere kako bi se osiguralo da se ugroženim maloljetnim osobama bez bilo kakve diskriminacije obezbijedi adekvatna zdravstvena zaštita.

Zbog nedostavljanja traženih informacija o mjerama koje se poduzimaju u cilju smanjenja siromaštva djece, Komitet zaključuje da stanje u Bosni i Hercegovini nije u skladu sa članom 17. stav 1. Povelje, te smatra da nedostavljanje traženih informacija predstavlja povredu obaveze Bosne i Hercegovine da dostavlja izvještaje u skladu sa članom C Povelje.

Raširenost siromaštva djece u državi potpisnici, bilo da je utvrđeno ili se mjeri u novčanoj vrijednosti ili višedimenzionalno, predstavlja važan pokazatelj efikasnosti napora koje država ulaže da bi se osiguralo pravo djece i mladih na socijalnu, pravnu i ekonomsku zaštitu u skladu sa članom 17. Povelje. U skladu sa pristupom u odnosu na konceptualizaciju i mjerenje siromaštva koji je Komitet usvojio u pogledu člana 30., razmatranje siromaštva djece u kontekstu člana 17. predstavlja odraz poimanja prihoda i višedimenzionalnog poimanja siromaštva (Izjava o tumačenju, 2013., član 30.) koje se odražava u pokazateljima i elementima koje Komitet razmatra prilikom ocjenjivanja usklađenosti države potpisnice sa članom 17. U slučaju država koje nisu prihvatile član 17., siromaštvo djece će se razmatrati u okviru člana 30.

Komiteta kao osnovnu referentnu tačku i pokazatelj usklađenosti države sa pravima iz Povelje koristiti podatke EUROSTAT-a i stopu djece izložene riziku od siromaštva i socijalne isključenosti u 27 zemalja EU (EU-27). Komitet će razmatrati pogoršanje u pogledu stope djece izložene riziku od siromaštva i socijalne isključenosti u državi potpisnici. Komitet također uzima u obzir nenovčane mjere usvojene u cilju smanjenja siromaštva djece i socijalne isključenosti kao što je osiguravanje pristupa kvalitetnim i pristupačnim uslugama u oblasti zdravstva, obrazovanja i stambenog zbrinjavanja. Prilikom ocjenjivanja usklađenosti države sa članom 17., Komitet će uzeti u obzir obim u kojem je osigurano učešće djece u radu usmjerenom na borbu protiv siromaštva djece i socijalne isključenosti.

Pravo na pomoć

Komitet je prethodno tražio dodatne informacije o mjerama koje se poduzimaju u cilju nalaženja alternative zadržavanju porodica - tražitelja azila kao i osiguravanja odgovarajućih objekata za smještaj djece koja se nalaze u neregularnoj migrantskoj situaciji, sa pratnjom ili bez pratnje, te njihovog adekvatnog monitoringa. Također je tražio informaciju o tome kakva se vrsta pomoći pruža djeci bez pratnje kako bi se zaštitili od zlostavljanja i iskorištavanja i da li djeca u neregularnoj migrantskoj situaciji imaju pristup zdravstvenoj zaštiti. Na kraju, Komitet je tražio informaciju da li Bosna i Hercegovina koristi ispitivanje kostiju za ocjenu starosne dobi i, ako koristi, u kojim situacijama i kakve eventualne posljedice to ispitivanje može imati (Zaključci iz 2019. godine).

U ciljanom pitanju Komitet je tražio informaciju o mjerama usvojenim u cilju zaštite i pomoći djeci u kriznim i vanrednim situacijama.

U izvještaju se navodi da se maloljetnici ne smještaju u Imigracioni centar.

U izvještaju se dalje navodi da se, ukoliko postoji bilo kakva sumnja u starosnu dob maloljetnika bez pratnje, mogu primijeniti odgovarajuće medicinske metode i vršiti pregledi da bi se utvrdila njegova starosna dob. U Izvještaju se ne navodi da li te metode obuhvataju i ispitivanje starosti kostiju. Zbog nedostavljanja traženih informacija o tome da li Bosna i Hercegovina koristi ispitivanje kostiju za procjenu starosne dobi, te ako koristi, u kojim situacijama i koje su eventualne posljedice tog ispitivanja, Komitet zaključuje da stanje u Bosni i Hercegovini nije u skladu sa članom 17. stav 1. Povelje, te smatra da nedostavljanje traženih informacija predstavlja povredu obaveze Bosne i Hercegovine da dostavlja izvještaje u skladu sa članom C Povelje.

Zbog nedostavljanja traženih informacija o mjerama koje su poduzimanju za nalaženje alternative zadržavanju djece u neregularnoj migrantskoj situaciji; o mjerama koje se poduzimaju u cilju osiguravanja odgovarajućih objekata za smještaj djece koja se nalaze u neregularnoj migrantskoj situaciji, sa pratnjom ili bez pratnje, te njihovog adekvatnog monitoringa; o pomoći koja se pruža djeci bez pratnje kako bi se zaštitili od zlostavljanja i iskorištavanja; da li djeca u neregularnoj migrantskoj situaciji imaju pristup zdravstvenoj zaštiti; o svim mjerama koje su usvojene u cilju zaštite i pomoći djeci u kriznim i vanrednim situacijama, Komitet zaključuje da stanje u Bosni i Hercegovini nije u skladu sa članom 17. stav 1. Povelje, te smatra da nedostavljanje traženih informacija predstavlja povredu obaveze Bosne i Hercegovine da dostavlja izvještaje u skladu sa članom C Povelje.

Prava djece pod starateljstvom socijalnih službi

U svom prethodnom zaključku Komitet je tražio informaciju o tome da li je moguće izdvajanje djece iz porodice ukoliko ta porodica ne posjeduje dovoljno sredstava i koliki je maksimalni kapacitet jedne jedinice u instituciji za staranje od djeci u svakom od entiteta, te je smatrao da je, ukoliko u narednom izvještaju te informacije ne budu dostavljene, jedino moguće utvrditi da stanje u Bosni i Hercegovini nije u skladu sa članom 17. stav 1. Povelje. Komitet je također tražio informacije o broju djece koja se nalaze pod starateljstvom socijalnih službi, u institucijama i u udomiteljskoj skrbi, kao i da li je u Federaciji Bosne i Hercegovine zanemarenu djecu moguće smjestiti u institucije za maloljetne prestupnike, te, ako jeste, po kojem osnovu. Komitet je tražio i informacije o novim zakonima o zaštiti djeteta u Federaciji Bosne i Hercegovine i Republici Srpskoj (Zaključci iz 2019. godine).

U izvještaju se navodi da je u Federaciji Bosne i Hercegovine maksimalni kapacitet institucije za staranje o djeci 100 korisnika, a u Republici Srpskoj 114. Zbog nedostavljanja traženih informacija o maksimalnom kapacitetu jedinice u instituciji za staranje o djeci, Komitet zaključuje da stanje u Bosni i Hercegovini nije u skladu sa članom 17. stav 1. Povelje, te smatra da nedostavljanje traženih informacija predstavlja povredu obaveze Bosne i Hercegovine da dostavlja izvještaje u skladu sa članom C Povelje.

U izvještaju se dalje navodi da je u 2018. godini u Federaciji Bosne i Hercegovine u udomiteljske porodice bilo smješteno 174 djece, u 2019. godini - 240, u 2020. – 258 i 2021. – 176 djece. U 2018. godini u institucije je smješteno 715 djece, u 2019. – 635, u 2020. – 504, a u 2021. – 520 djece. U Republici Srpskoj u 2021. godini u udomiteljske porodice smješteno je 183 djece, a 111 djece u institucije. u Brčko Distriktu u 2021. godini 16 djece je smješteno u udomiteljske porodice, a 19 djece u institucije.

U izvještaju se navodi da su svi pružatelji socijalnih usluga dužni dostavljati redovne izvještaje o pojedinačnom statusu i napretku korisnika koji su im povjereni, a također se vrši i monitoring institucija.

U izvještaju se navodi i da je primjena Zakona o hraniteljstvu u Federaciji Bosne i Hercegovine počela u martu 2018. godine, a čiji cilj je razvijati hraniteljstvo. Hraniteljstvo prate centri za socijalnu zaštitu.

U izvještaju se navodi da se u Federaciji Bosne i Hercegovine zanemarena djeca starosti 10-14 godina sa sklonošću skitnji i delinkventnom ponašanju upućuju u Zavod za vaspitanje muške djece i omladine u Sarajevu, dok djecu starosti od 14-18 godina upućuje nadležni sud i smještaju se u posebne, fizički odvojene prostorije. Komitet konstatira da se u izvještaju ne navodi jasan odgovor na pitanje o tome da li se zanemarena djeca u Federaciji Bosne i Hercegovine mogu smjestiti u institucije za maloljetne prestupnike i da li se i djevojčice mogu uputiti u sarajevski Zavod za vaspitanje muške djece i omladine. Zbog nedostavljanja traženih informacija, Komitet zaključuje da stanje u Bosni i Hercegovini nije u skladu sa članom 17. stav 1. Povelje, te smatra da nedostavljanje traženih informacija predstavlja povredu obaveze Bosne i Hercegovine da dostavlja izvještaje u skladu sa članom C Povelje.

Komitet smatra da nedostavljanje traženih informacija predstavlja povredu obaveze Bosne i Hercegovine da dostavlja izvještaje u skladu sa članom C Povelje.

U izvještaju se navodi da su u Federaciji Bosne i Hercegovine usvojeni sljedeći zakoni: Zakon o hraniteljstvu, Zakon o roditeljima – njegovateljima. U periodu na koji se odnosi izvještaj u Republici Srpskoj usvojen je Zakon o dječijoj zaštiti i više povezanih Pravilnika.

Zbog nedostavljanja traženih informacija o tome da li je moguće izdvajanje djece iz porodice ukoliko ta porodica ne posjeduje dovoljno sredstava, Komitet zaključuje da stanje u Bosni i Hercegovini nije u skladu sa članom 17. stav 1. Povelje, te smatra da nedostavljanje traženih informacija predstavlja povredu obaveze Bosne i Hercegovine da dostavlja izvještaje u skladu sa članom C Povelje.

Djeca u sukobu sa zakonom

Prethodno je Komitet tražio informaciju o tome da li se pritvor u maksimalnom trajanju od dva mjeseca i zatvorska kazna u maksimalnom trajanju od 10 godina primjenjuju u svakom od entiteta, te ukoliko ta informacija ne bude navedena u sljedećem izvještaju, moći će jedino utvrditi da stanje u Bosni i Hercegovini nije u skladu sa članom 17. stav 1. Povelje. Komitet je također je tražio informaciju da li je u svakom od entiteta moguć smještaj djece u samicu, te ako jeste, koliko dugo i pod kojim okolnostima (Zaključci iz 2019. godine).

U izvještaju se navodi da u Brčko Distriktu, maloljetnički zatvor može trajati do 10 godina, a pritvor do 30 dana, te da se može produžiti na maksimalno dva mjeseca, a nakon toga na dodatnih 90 dana.

Komitet konstatira da u skladu sa Zakonom o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku br. 7/2014 i 74/2020 i Zakonom o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku u Republici Srpskoj, br. 13/2010, 61/2013 i 68/2020, pritvor u Federaciji Bosne i Hercegovine i Republici Srpskoj može trajati do 30 dana, dok maksimalna dužina zatvorske kazne za maloljetnike iznosi 10 godina.

Iako se izvještaju navode kontradiktorne informacije o boravku djece u samici, čini se da osobi mlađoj od 23 godine koja se nalazi na služenju kazne maloljetničkog zatvora može u izuzetnim slučajevima biti određena mjera boravka u samici u trajanju od pet dana.

Zaključak

Komitet zaključuje da stanje u Bosni i Hercegovini nije u skladu sa članom 17. stav 1. Povelje iz razloga što svi oblici fizičkog kažnjavanja nisu zabranjeni u svim okruženjima u Federaciji Bosne i Hercegovine i Brčko Distriktu.

Zbog nedostavljanja informacija navedenih u nastavku, Komitet zaključuje da stanje u Bosni i Hercegovini nije u skladu sa članom 17. stav 1. Povelje, te smatra da nedostavljanje traženih informacija predstavlja povredu obaveze Bosne i Hercegovine da dostavlja izvještaje u skladu sa članom C Povelje.

Lista pitanja/informacije koje nisu dostavljene:

- o obimu prava djeteta u Republici Srpskoj na saznanje porijekla, te načinu kako se to pravo može ograničiti;
- o mjerama koje se poduzimaju u cilju smanjenje siromaštva djece;
- da li Bosna i Hercegovina koristi ispitivanje starosti kostiju za procjenu starosne dobi, te, ukoliko koristi, u kojim situacijama i koje su eventualne posljedice tog ispitivanja;
- o mjerama koje se poduzimaju u cilju nalaženja alternative zadržavanju djece u neregularnoj migrantskoj situaciji;
- o mjerama koje se poduzimaju da bi se osigurali adekvatni objekti za smještaj djece u neregularnoj migrantskoj situaciji, sa pratnjom ili bez pratnje, i njihov adekvatan monitoring;
- o pomoći koja se obezbjeđuje djeci bez pratnje u cilju zaštite od zlostavljanja i iskorištavanja;
- da li djeca u neregularnoj migrantskoj situaciji imaju pristup zdravstvenoj zaštiti;
- o svim mjerama usvojenim da bi se pružila zaštita i pomoć djeci u kriznim i vanrednim situacijama;
- o maksimalnom kapacitetu jedinice u instituciju za zbrinjavanje djece;
- da li je moguće izdvajanje djece iz porodice koja ne posjeduje dovoljno sredstava;
- da li zanemarena djeca u Federaciji Bosne i Hercegovine mogu biti smještena u institucije za maloljetne prestupnike i da li je moguće upućivanje djevojčica u Zavod za vaspitanje muške djece i omladine u Sarajevu.

član 17. – pravo djece i mladih na socijalnu, pravnu i ekonomsku zaštitu

stav 2. – besplatno osnovno i srednje obrazovanje – redovno pohađanje nastave

Komitet prima na znanje informacije iz izvještaja Bosne i Hercegovine.

Komitet podsjeća da su za potrebe ovog izvještaja države trebale dostaviti odgovor na ciljana pitanja vezana sa član 17. stav 2. Povelje, kao i, po potrebi, prethodne zaključke o neusklađenosti, odgodama ili usklađenosti do dostavljanja informacija (pogledati prilog dopisa u kojem Komitet traži izvještaj o provođenju Povelje u pogledu odredbi koje potpadaju pod tematsku grupu „Djeca, porodice i migranti“).

Komitet također podsjeća da je u Općem uvodu u Zaključke iz 2019. godine postavio opća pitanja u okviru člana 17. stav 2., te od država tražio da u narednom izvještaju dostave informacije o mjerama koje poduzimaju u cilju uvođenja politika za borbu protiv nasilja u školama, kao i o mjerama koje poduzimaju u cilju omogućavanja učešća djece u donošenju šireg spektra odluka i aktivnostima vezanim za obrazovanje.

Obzirom da je Komitet prethodno odgodio donošenje svog zaključka (Zaključci iz 2019. godine), ocjena će se ticati informacija koje Vlada dostavi kao odgovor na odgodu donošenja zaključka, te ciljana i opća pitanja.

Stopa upisa, izostanci i stope napuštanja škole

U prethodnom zaključku, Komitet je tražio da se u narednom izvještaju navedu informacije o stopi upisa, izostancima i stopi napuštanja škole, kao i informacije o mjerama koje entiteti poduzimaju na rješavaju pitanja vezanih za te stope (Zaključci iz 2019. godine).

U izvještaju se navodi da je u školskoj godini 2020/2021., stopa upisa djece u osnovne škole u Bosni i Hercegovini iznosila 87,2%, a u srednje škole 76,9%. U Federaciji Bosne i Hercegovine, prisutan je stalni pad broja učenika u osnovnom obrazovanju. U periodu između školske 2015/2106. i 2020/2021. godine, broj učenika u osnovnim školama smanjen je za 15,03%, a isti trend bilježi se i u srednjim školama.

U izvještaju se također navodi da je u Republici Srpskoj upis u osnovne škole u 2018. godini iznosio 92,3% bruto, u 2019. – 91,4%, u 2020. – 91%, a u 2021. godini – 91,3%. U srednjim školama stopa upisa u 2018. godini iznosila je 84,1%, u 2019. – 82,8%, u 2020. godini – 82,6%, a u 2021. godini – 90,6%. U 2018. godini 44 učenika napustila su osnovnu školu, dok je 211 učenika napustilo srednju školu, a u 2019. godini, 26, odnosno 157 učenika; u 2020. godini 48, odnosno 176 učenika; u 2021. godini 44, odnosno, 175 učenika.

U izvještaju se navodi da je u Brčko Distriktu u 2018. godini bilo 750 učenika u osnovnim školama, dok je njih 24 napustilo školu; u 2019. bilo je 731 učenika, a 18 ih je napustilo školu, u 2020. godini bilo je 701 učenika, a 11 ih je napustilo školu; u 2021. godini bilo je 718 učenika, a 11 ih je napustilo školu. U srednjem obrazovanju u 2018. godini bilo je 2.145 učenika, a njih 69 napustilo je školu; u 2019. godini bilo je 2.132 učenika, a 78 ih je napustilo školu; u 2020. godini bilo je 2.112 učenika, a 108 napustilo je školu; u 2021. godini bilo je 2.066 učenika, a 105 ih je napustilo školu. Srednje obrazovanje nije obavezno.

Komitet na osnovu drugih izvora (obrazac za prikupljanje informacija sačinjen za Globalni izvještaj o monitoringu obrazovanja za 2021. godinu – srednja i istočna Evropa, Kavkaz i srednja Azija – inkluzija i obrazovanje: sve znači sve) konstatira da stopa upisa u osnovnu školu iznosi 90%, a u srednju 77%. Komitet naglašava da bi cilj trebao biti postići 100% upis kako u osnovne tako i u srednje škole. Komitet smatra da stanje u Bosni i Hercegovini nije u skladu sa članom 17. stav 2. Povelje iz razloga što je stopa upisa (neto) u srednje škole preniska.

Troškovi obrazovanja

Komitet je prethodno tražio informacije o mjerama koje se poduzimaju u entitetima u cilju smanjenja troškova povezanih sa obrazovanjem kao što su: prevoz, knjige i materijal (Zaključci iz 2019. godine).

U izvještaju se navodi da u Federaciji Bosne i Hercegovine djeca imaju pravo na besplatan prevoz i udžbenike. U Republici Srpskoj dostupni su besplatni udžbenici, dok su troškovi prevoza također pokriveni. U Brčko Distriktu dostupni su besplatni udžbenici i ostali školski materijal, kao i prevoz.

Ugrožene grupe

Komitet konstatira da se u slučaju država koje su prihvatile član 15. stav 1. Povelje, pitanjem prava na obrazovanje djece sa invaliditetom bavi u sklopu navedene odredbe.

Komitet je prethodno tražio dostavljanje informacija o broju (u procentnim poenima) djece sa invaliditetom u obrazovanju, uz navođenje procenta te djece koja pohađaju redovne škole, te procenta djece koja pohađaju odvojene, specijalne škole. Također je tražio informaciju o tome

koje su mjere poduzete u cilju rješavanja problema nepostojanja sveobuhvatnog zakona sa efikasnom strategijom o inkluzivnom obrazovanju, kao i informaciju o tome kakva se vrsta pomoći pruža romskoj djeci u Federaciji Bosne i Hercegovine i Republici Srpskoj, kao i informacije o stanju romske djece i mjerama koje se poduzimaju u cilju unaprjeđenja njihovog pristupa obrazovanju. Na kraju, Komitet je tražio informacije o mjerama koje su poduzete kako bi se djeci tražiteljima azila, izbjeglicama i migrantima garantiralo efikasno pravo na obrazovanje (Zaključci iz 2019. godine).

U izvještaju se navode određeni statistički podaci o broju djece sa posebnim potrebama upisane na redovnu i specijalnu nastavu. Međutim, čini se da u navedenim brojevima postoje razlike, te da je u entitetima više djece sa posebnim potrebama upisano na redovnu nego na specijalnu nastavu.

U izvještaju stoji da Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje radi na razvijanju Zajedničke jezgre za sveobuhvatne programe razvoja predškolskog, osnovnog i srednjeg obrazovanja u Bosni i Hercegovini, kao i određene informacije o zakonima i propisima koji se odnose na rad sa učenicima osnovnih i srednjih škola sa posebnim potrebama.

Komitet na osnovu drugih izvora (UNICEF-ova Analiza stanja djece u Bosni i Hercegovini, mart 2020. godine) konstatira da se inkluzivno obrazovanje i dalje uzima u najstrožijem smislu, tj. kao pristup školi, a ne učenju - ukoliko djeca pohađaju školu, ostvaruju koristi od inkluzivnog obrazovanja, dok se sami proces učenja ne uzima u obzir. Komitet smatra da stanje u Bosni i Hercegovini nije u skladu sa članom 17. stav 2. Povelje iz razloga nepostojanja jednakog pristupa obrazovanju za svu djecu.

U izvještaju se navodi da je postojao Okvirni akcioni plan Bosne i Hercegovine za obrazovne potrebe Roma za period od 2018-2022. godine, čiji su ciljevi postali sastavni dio Akcionog plana za socijalnu inkluziju Roma za period 2021-2025. godina. U 2021. godini, u Federaciji Bosne i Hercegovine 81 učenik romske nacionalnosti u osnovnim školama i 13 učenika romske nacionalnosti u srednjim školama dobili su novčane nagrade za ostvarene odlične rezultate. U Republici Srpskoj usvojena je Strategija za unaprjeđivanje i zaštitu prava pripadnika nacionalnih manjina u Republici Srpskoj za period od 2020-2024. godine, sa posebnom stavkom posvećenom Romima. Akcioni plan za obrazovne potrebe Roma za period 2021-2024. godina ima za cilj unaprijediti obrazovanje učenika Roma. Kampanje podizanja svijesti organiziraju se kako bi se razvila svijest o potrebi za obrazovanjem romske djece. U cilju bolje integracije učenika-Roma u obrazovanje, u Brčko Distriktu je 2021. godine usvojen Akcioni plan za obrazovne potrebe Roma.

U izvještaju se navodi da djeca - tražitelji azila imaju pravo na osnovno i srednje obrazovanje. Prema potrebi, a kako bi se olakšao njihov pristup sistemu obrazovanja, mogu pohađati pripremnu nastavu, uključujući nastavu jezika.

Glas djece u obrazovanju

U općim pitanjima Komitet je tražio informacije o mjerama koje država poduzima u cilju omogućavanja učešća djece u donošenju šireg spektra odluka i aktivnostima vezanim za obrazovanje (uključujući i u kontekstu specifičnih okruženja za učenje).

U izvještaju se navodi da u Federaciji Bosne i Hercegovine, Vijeće učenika promovira interese škola u zajednici, te predstavlja mišljenje učenika školskom odboru. U Republici Srpskoj više od 80 mladih savjetnika razmjenjuju informacije jedni sa drugima i sa Ombudsmanom za djecu. Mladi savjetnici također otvaraju brojne teme na osnovu kojih ombudsman dalje postupa. U Brčko Distriktu također postoji vijeće učenika koje školski odbor obavještava o svakom problemu vezanom za rad škole i upravljanje školom.

Mjere za sprječavanje nasilja u školama

U općim pitanjima Komitet je tražio informaciju o mjerama koje se poduzimaju kako bi se u škole uvele politike za borbu protiv nasilja, tj. mjerama vezanim za podizanje svijesti, sprječavanje i interveniranje.

U izvještaju se navodi da je u Federaciji Bosne i Hercegovine Protokol za sprječavanje vršnjačkog nasilja u posljednjoj fazi usvajanja. U Republici Srpskoj poduzimaju se dodatne aktivnosti kako bi se ojačala odgojna uloga škole, a sve vrste nasilja su zabranjene. U Brčko Distriktu, pravilnikom je propisan postupak odgovora škole u cilju sprječavanja, prepoznavanja, prijavljivanja i istraživanja svih slučajeva vršnjačkog nasilja. Timovi za medijaciju rade na nenasilnom rješavanju sukoba u više škola.

Covid-19

U kontekstu krize izazvane Covidom 19, Komitet je od država tražio da dostave informacije o mjerama koje se poduzimaju u cilju rješavanja posljedica pandemije Covid-19 po obrazovanje djece (uključujući naročito djecu sa invaliditetom, romsku djecu i djecu-putnike, djecu sa zdravstvenim problemima i ostalu ugroženu djecu).

Komitet podsjeća da se u skladu sa članom 17. stav 2. Povelje za vrijeme krize izazvane Covidom 19 mora osigurati jednak pristup obrazovanju za svu djecu. U tom smislu, posebnu pažnju treba posvetiti ugroženim grupama kao što su djeca pripadnici manjina, djeca tražitelji azila, djeca izbjeglice, djeca sa invaliditetom, djeca u bolnicama, djeca pod starateljstvom socijalnih službi, trudnice tinejdžerske dobi, djeca lišena slobode (Izjava o Covidu-19 i socijalnim pravima, 24.03.2021. godine).

U izvještaju se navodi da je pandemija Covid-19 imala negativan uticaj na provođenje programa obaveznog predškolskog obrazovanja.

Zaključak

Komitet zaključuje da stanje u Bosni i Hercegovini nije u skladu sa članom 17. stav 2. Povelje iz sljedećih razloga:

- stopa upisa (neto) u srednje škole je preniska;
- ne postoji jednak pristup obrazovanju za svu djecu.